

MENTOR

LIST ZA SREDNJEŠOL-
SKO DIJASTVO. URE
JUJE DR. ANT. BREZNIK
LETNIK VI. ZA L. 19¹³/₁₄

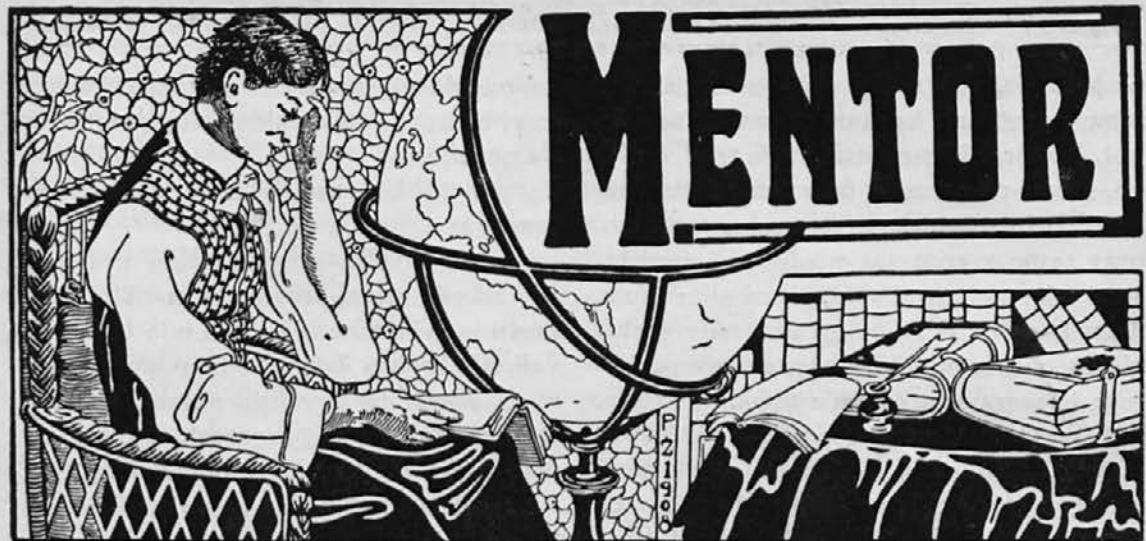
ST: 6.-7.

VSEBINA:

Na Krasu. (II.) (Josip Kostanjevec)	97
Večer. (Pesem.) (Fr. Žalko)	102
Sofoklejev Filoktet. (Prof. Fr. Omerza.) (Dalje)	103
Na Rivieri in v Marsellu. (Potopisna črtica.) (Prof. dr. Iv. Knific)	108
Tvrdba Schliemann & Co. (Dr. J. Samsa)	112
Podlesna vetrnica. (Prof. Fr. Pengov)	117
Velikonočni dih. (Spisal Stanko Bor)	121
Droblž	125—132

Izhaja v zavodu sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano prvega dne v mesecu in stane za dijake 2 K, za druge naročnike 4 K na leto.

MENTOR

LETNIK VI.

MAREC - APRIL 1914.

ZVEZ. 6-7.

NA KRASU.

SPISAL JOSIP KOSTANJEVEC.

II.

Sin.

Viktor! Dogovorila sva se bila nekoč, da Ti bom redno vsak mesec dvakrat dopisaval. Koliko časa sem držal to svojo besedo, Ti je dobro znano, zakaj sedaj je že tretji mesec, odkar nisi prejel pisma od mene. Časi so se predružačili, zadržujejo me posli in skrbi, postal sem večni popotnik, poštni konj, ki je dan za dnem na cesti. Od vasi do vasi, od mesta do mesta in tam od vrat do vrat. Prvič torej nimam časa, da bi sedel za mizo in pisal, a drugič Te nočem dolgočasiti s popisovanjem svojih toli udobnih razmer, ki Ti jih gotovo popišejo drugi še natančneje, kot bi Ti jih mogel popisati jaz. Več vedo o meni, kot vem jaz sam, ki vendar še tičim v lastni koži. Kadar bom pisal svojo biografijo, jih bom moral vprašati po podatkih, da bo popis celoten in se ne izpusti kaj posebno važnega in zanimivega. Tretjič pa sem postal že sedaj tako slab opazovalec, da Ti niti o drugih ne morem povedati kaj takšnega, kar bi poččegetalo Tvoje otopele živce. Kaj hočeš, poštni konj! Toda poštni konje bodo kmalu izpodrinili avtomobili in morda celo aeroplani in mir bo z njimi, mene pa bodo pustili na cesti in dalje pojde, dokler bo

moglo, vedno enakomerno in počasi, od zore do mraka in pozno v noč . . . cok . . . cok . . . cok . . .

Zadnjič pa sem izvedel ali doživel, kakor hočeš, nekaj kar bi Te utegnilo zdramiti iz Tvoje letargije, in zato naj Ti to tudi napišem danes, ko so mi čez dolgo časa privoščili uro počitka in so mi dobrotljivo vnaprej natrosili nekoliko ovsa, da mi ga ni treba vsaj za danes iskati. Poslušaj! . . .

Spominjaš se še gotovo Lojzetove gostilne na Tabru, kjer sva bila predlansko leto na božični večer pred polnočnico. Sama sva bila tam, družbo so nam delali le Lojze, Ernesta in Milka in pa — literška steklenica terana, zakaj kdor ga ne pije na svetli večer in ga potem ne pije še osem dni, tedaj ga ne more piti več tisto leto. To drži, in zato ni, da bi se opustila ta lepa navada. Ker sem že omenil teh ljudi, naj Ti hkratu še povem, da je na lansko Silvestrovo nenadoma umrla mala debela Zorka, oni do tistega časa tako zdravi in ljubeznivi otrok. Jokala je Ernesta, Milka in Lojze, in jokal je bržčas tudi še kdo drugi. Še meni je bilo težko, ko so mi povedali, in zato jim nisem izrazil svojega sožalja.

Tam torej sem ga videl prvič in spoznal, njega namreč, ki bo sedaj govorjenje

o njem. Saj veš, takšni ljudje se spoznajo samo v gostilnah, ker tam se vendar še dobi kot, kamor lahko položiš svojo trudno glavo. Nikar pa ne misli, da s tem priporočam gostilne in pijanost, ne, ravno nasprotno, prav resno svarim vas mlade ljudi pred hišami, kjer visi zunaj veja, grozd ali oblanje. Kdor ima svoj dom, naj ga ne nosi v gostilniško sobo, le popotnik brez doma in prijatelja ima pravico, da sede tamkaj za mizo.

Tam sem ga torej spoznal. Bil je bolj majhen, a čokat in močan. Glavo je imel nekoliko sklonjeno naprej, in zdrava barva njegovega širokega obličja je nekoliko soglašala z njegovimi kratkimi rdečkastimi in kodrastimi lasmi. Njegove modre majhne oči so se vedno smejale in mežikale, in nekoliko debele ustne so se venomer gibale kakor zajcu. Star je bil okoli štirideset let. Prisedel je bil k moji mizi in se predstavil sam.

»Ivan Rejec, sluga in inkasant češke banke X. v Trstu.«

Takoj sem se spomnil na njegov markantni obraz, srečal sem ga bil že večkrat prej v Trstu, ko je hodil važno po ulicah s svojo upognjeno glavo od vrat do vrat, drugi poštni konj. V rokah in po žepih je nosil vedno razne papirje, listnice in male zavoje.

»Ali ste že dolgo v Trstu?« sem ga vprašal.

»Na povelje, gospod. Tako dolgo, da sem že skoro pozabil, kdaj sem prišel tja. Gotovo pa bo že nad petnajst let.«

»Ali ste vedno v tej službi? Dozdeva se mi, da mora biti težavna.«

»Na povelje, zelo težavna, gospod. Pa opravljam jo že nad dve leti.«

»Prej ste bili gotovo vojak in orožnik, kaj neda?«

»Na povelje, najprej vojak, potem orožnik. Pa orožništvo ni bilo zame, predober človek sem, gospod. Na povelje.«

»Torej imate pokojnino in zraven še drugo plačo, lahko izhajate, vi srečni človek.«

»Na povelje, gospod. Ne norčujte se iz reveža, ako se Vam godi bolje. Pokojnine mi dajejo po trideset kron mesečno, a ban-

ka mi plačuje po osemdeset kron, skupaj torej natančno izračunjeno stoindeset kron. Na povelje.«

»In vi kot samec niste zadovoljni s tem?«

»Na povelje, gospod. Kdo pravi, da ne? Ako bi moral samo sobe pometati, peči kuriti in svinčnike špičiti, bi bilo toliko dovolj. Pa to dela drugi. Toda na povelje, gospod, pomislite nekoliko natančneje mojo službo. Kakšna odgovornost! Skoro vsak dan nosim velikanske vsote iz enega zavoja v drugi, noben dan pa ne manj od tisočaka. In to v Trstu, pomislite, v Trstu, kjer se dogajajo roparski napadi čestokrat podnevi! Kaj je torej osemdeset kron za vedno nevarnost, ki se v njej nahaja moja glava, dasi je trda. Jaz sem torej najbolj ugledna oseba v našem uradu, gospod.«

»Hm, skoro imate prav. Ali vam ne bodo nikdar zvišali?«

»Na povelje, gospod, jaz bi že rad, pa oni nočejo.«

Tako je šlo dalje, vprašanje za vprašanjem in nazadnje sem še tistega dne natančno poznal moža in njegovo zgodovino, njegovo delo in opravilo, njegov značaj, njegove upe in bolesti in načrte za bodočnost. Reči moram, da mi je mož prav ugajal.

Dolgo časa je mož cincal semintja, ničesar se ni mogel prav lotiti, ko je pustil orožništvo. Zdaj je bil tukaj, zdaj tam. Šele v zadnjem času se je ustanovil pri banki, »akosene bo zopet premislil,« mi je pozneje povedal neki kmet. »Nič prav trdnega ni v njem, premehek je in prelahkomiseln. Pa pohvali se rad včasih malo preveč.«

Te besede pa niso mogle Rejca več degradirati v mojih očeh, napravil sem si bil o njem že lastno sodbo, in ta je govorila zanj . . .

Od tistega dneva sva se dobila potem skoro sleherno nedeljo na Tabru in je nastalo med nama neko razmerje posebne vrste: Vleklo ga je vedno v mojo družbo, izkazoval mi je vsakovrstne majhne usluge in je bil na vsako mojo besedo pozoren, kakor bi bil moj sluga. Takoj od začetka sem smatral to za nekako vsiljivost, a pozneje

sem se prepričal, da je njegova simpatija do mene pristna in brez egoistične primesi. Zato sem se ga vselej razveselil, ko sem ga zagledal. Kako je hotel, da mi vedno ustreže, sem zlasti spoznal, ko je mož z velikim dušnim naporom izkušal iznebiti se svojega »na povelje«, ki mu je bil prešel že davno v meso in kri. Opozoril sem ga bil namreč nekoč prijateljski, da ni več pri vojaki in orožnikih in da se sliši to v navadnem življenju zelo nerodno. Od začetka je bilo smešno, kako je jecljal in se davil nad to kostjo, ki mu je vedno silila v usta, a že čez mesec dni je bila njegova govorica gladka in neprisiljena, da sem bil vesel svojega uspeha.

Do tistikrat še nikdar ni govoril z menoj o svojem domu. Nekega dne pa, ko sem ga zopet srečal v Trstu, mi je dejal:

»Gospod, ali ne bi hoteli v nedeljo z menoj, pa že takoj zjutraj. Napravil sem se namreč domov, v svojo rojstno hišo, in ako bi šli z menoj še vi, bi bila pot veliko prijetnejša . . .«

Bilo je v sredi novembra in naletela sva na krasen dan, ko sva se dogovorjene nedelje sestala v Trstu pred Narodnim domom ter odkorakala proti Barkovljam. Lepa je tista ravna in široka cesta ob morju s svojim drevoredom in s skoro vedno zeleno goščo v rebri pod železnico. Lepa je spomladi, ko vse cvete in dehti, lepa poleti in pozimi, a najlepša jeseni, ko se pojavlja ob vsaki stopinji nova barva, kakor bi hodil pred teboj velik umetnik in slikal sproti in nalašč za tvoje oči in srce.

Začela sva stopati v reber proti Trsteniku. Solnce je bilo uprav izšlo in razlilo svoje zlato po širokem morju in po ravnini nedogledni Furlaniji. Iz lahke bele megle se je dvignil Miramar in daleč tam na obzorju visoki zvonik oglejske bazilike, veličasten pomnik nekdanje moči in slave. Pred njim nekoliko na desnici se je zazrcalil izliv Soče, krasne hčerke naših planin, a na levici je nenadoma vstal Gradež, kakor bi bil pravkar stopil iz morskih valov, kjer se je okopal in si nadel praznično lice. Za nama je ležal Trst ves v dimu, a v pristaniščih so

se zibali parniki in zastave na njih so plapolale v rahlem vetru in se svetile v jutranjem solncu. V ozadju proti jugu pa se je pogrezala istrska obala v morje, samo nekateri vrhunci gora so se dvigali iz nje oddaleč kakor otoki.

Midva pa sva stopala više in više, na vrhu pri Opčinah je zablestel obelisk, še nekoliko minut in sprejeli so naju v svojo senco temni borovci. Slišal sem že nešteto krat pesem starih hrastov in pesem smrek in jelk, slišal pesem jelš in vrb ob tihí vodi, pesem gabrov in bukev po naših šumah, a takšne pesmi, kakršno pojo ob jesenskih dneh borovci, ne poje nobeno drugo drevo. Borovci na Krasu!

Rejec je stopal zraven mene nekam tih in zamišljen. Dostikrat pa je postajal na poti in se oziral, najčešče tja čez morje, kakor bi se bilo v njem hipoma porodilo hrepenenje po potovanju, po deželah prekomorskih in po njih zakladih. Kdo ve, kaj je razmišljal? Nisem ga hotel motiti in izpraševati, zato sva dospela na vrh brez posebnih razgovorov in vsak s svojimi mislimi. Ko sva pa bila tam, se je hipoma razvozljal njegov jezik, njegovo oko se je zasmelalo, ustnice so gibale in postal je živahen, kakor bi bilo zašlo v njegove žile živo srebro.

»Vidite tamle oni grič?« je vzkliknil in kazal z desnico proti severu. »Oni, na čigar vrhu stojé trije borovci kakor trije križi? Tako blizo se vidi, pa je še daleč in več kot dobro uro je hoda do njega. Tam pod njim na oni strani je naša vas, tam je moja domačija. Tam živita še moj oče in moja mati, moj brat in moja sestra, na po—«

Hitro je umolknil, ko je hotel izreči »na povelje«, in je zardel. Jaz pa sem spoznal iz tega, kako ga je razvnel že sam prvi spomin na njegov dom.

»Spoznali boste mojega očeta,« je nadaljeval naglo. »Star je že nad sedemdeset, a je še vedno dečko kakor pri petdesetih. In pa možakar, kakršnih je malo. On in pa Bizjak, ta dva si lahko podasta roko. Kar rečeta, kakor bi bilo pribito. Pa moja mati, siva starka, nagubana kakor jabolko, ki je

preživelo zimo, videli jo boste in je ne boste več pozabili. Ko sem bil pri vojaki, je bil vedno poln moj kovčeg, ni pozabila ne praznikov, ne mojega godu, in kadar se je doma peklo kaj boljšega, se je peklo vedno tudi zame, dasi so nas ločili hribi in doline. Gospodje v hlevu so se redili tudi zame, piščanci na dvorišču so peli tudi meni in gosi so o sv. Martinu kar po suhem pripravale od našega kala do mene v vojašnico. Takšna je naša mati.»

ki so si vse enake. A jaz, gospod, sem jo našel vedno — in celo v najtemnejših nočeh, ne da bi bil mislil nanjo, zakaj ko sem hodil iz tujega mesta proti domu, sem mislil vedno na mater, in svetlo je bilo pred menoj, da nisem zašel nikoli. Nekoč pa se mi je pripetilo nekaj posebno čudovitega. Šel sem namreč na dopust za božične praznike. Tistikrat še ni bilo državne železnice po Krasu in pripeljal sem se bil z južno do Trsta. Bilo je že temno, ko sem dospel

VULKAN NA OTOKU STROMBOLI.

Postal je nekoliko in se ozrl okoli sebe. Na tistem mestu se je križalo več poti in stez.

»Vidite te poti,« je dejal skoro nato, »vsaka drži drugam. Ako greste po tejle desni, mislite, da pridete naravnost na naš hrib s tremi borovci. Toda takoj tamle na onem ovinku boste uvideli, da ste prišli samo do velike doline in da ste zašli. Prav tako bi se vam godilo pri drugih potih, hodili bi v vednih kolobarjih in ko bi mislili, da ste prišli kmalu do cija, tedaj bi ne ljubo presenečeni spoznali, da ste zopet na prejšnjem izhodišču. Težko je najti pravo stezo in pot v tem labirintu med skalami,

tja, in dež je lil, da so se nabirale velike luže po trgih in ulicah. Najpametneje bi bil storil, da sem prenočil v Trstu, toda ker je bil ravno svetj večer, sem sklenil, da moram biti do polnočnice doma. Obšlo me je bilo veliko hrepenenje, da bi zopet slišal božično zvonjenje iz domačega zvonika, da bi zopet slišal veličastno bučanje domačih orgel opolnoči, in vleklo me je z neodolljivo silo tja gori v naše skrito kraško zaselje. Prav po tej poti, ki hodiva po njej danes, sem šel. A ko sem prišel do vrha, je potegnila burja in je začel naletati sneg, droben in gost, da so bila v hipu pobeljena vsa pota. Ko sem prišel na ta prostor, kjer

stojiva sedaj, so bile že popolnoma zabri-
sane vse steze. Nisem se več spoznal, ni-
sem se vedel sam obrniti, in polotila se me
je neka do tistikrat nepoznana plahost in
malodušnost. In njima se je pridružila še
utrujenost, da se je v meni vse osredotočilo
samo na eno misel, ko bi se odpočil. Hotel
sem sestiti, odmetal sem bil v ta namen že
sneg z neke skale. A tedaj me je nekdo po-
klicah po imenu. Spoznal sem glas mater-
in. Izginila je hipoma trudnost in malo-
dušnost in hitel sem proti onemu kraju, od-
koder je prihajal glas. Toda nobenega ni
bilo tam. Mislil sem, da se mi blede. Sneg
pa je naletal dalje, vedno gosteje, in burja
je bila mrzla kot led. Zapuščale so me
moči in zopet sem hotel sestiti in se odpo-
čiti. Toda v tistem hipu me je zopet zakli-
calo, in zopet sem zbral vse moči ter hitel
materi nasproti. A zopet zastoj, nikjer ni
bilo nobenega, samo burja je tulila in sneg
je pogoledal po gabrih. Tedaj sem pa začutil
skozi sneg stezo pod nogami in sem vedel,
da hodim prav. Minila je vsa malodušnost,
stopil sem pogumno dalje, pred menoj je še
parkrat zaklical materin glas in nedolgo
potem sem zagledal luči, ki so tisti večer
gorele po vseh hišah. Ko sem dospel do
domače cerkve, so v njej zabučale orgle in
zadonela je pesem: »Pastirci vstanite, za-
slišal sem glas.« Nisem se zmenil za svojo
premočeno obleko, ne za utrujenost, stopil
sem v cerkev in moje hrepenenje se je ute-
šilo. Pozneje mi je povedala mati, kako je
ravno ta celi sveti večer še posebno živo
mislila name in se me spominjala v molitvi,
zakaj vedela ni, da sem na poti proti domu,
ker nisem nič pisal, da pridem. Kdo je ti-
stikrat klical moje ime v burji in snegu, po-
snemajoč materin glas, povejte mi, gospod?«

Nisem mu mogel odgovoriti, zato sem
molčal, a nekaj toplega se je naselilo v ti-
stem hipu v mojem srcu . . .

Počasi sva stopala dalje, mudilo se na-
ma ni in prava dobrota je bila dihati ta
sveži in zdravi kraški zrak, uživati to kras-
no nedeljsko jesensko jutro. Polna svet-
lobe je bila okolica, kakor bi si bilo solnce
izbralo samo ta kraj, da ga obsuje z vsemi

svojimi žarki. Od vzhoda naju je pozdrav-
ljal Nanos in cerkva sv. Hjerónima na
njem je bleščala, kakor bi bila na dlani. V
ozadju pa so črneli gozdovi temne Hrušice
in najmanjšega oblaka ni bilo nad njimi.
Od severa se je odkrival sivi Krn in za njim
drugi velikani, mejaši in čuvaji naše zem-
lje. Viktor, tisto jutro sem Te želel videti
ob sebi, sem želel videti Tvoj obraz in
Tvoje oči, da bi bil skozi nje pogledal v
Tvojo dušo in videl, kako se poraja v njej
tiha, iskrena in brezbesedna molitev, so-
glašujoča s čudovitostjo te čudovite pri-
rode. Pa saj si mi bil bliže kakor morda
tistikrat, ko si stal poleg mene, zakaj med
dušami ni nobene razdalje . . .

»Kaj pa vaš brat in vaša sestra?« sem
ga vprašal.

»Ej, dobro jima je, gospod. Sestra se
bo v kratkem omožila na lepo posestvo v
Vipavo in pravijo, da dobi dobrega moža.
Pa saj zasluži. Brat prevzame gospodar-
stvo doma, dasi je mlajši od mene. Po pra-
vici povedano, oče je bil že od začetka
mene odločil za dom, toda jaz nisem bil za
to, sam se moram izpovedati, da sem bil ne-
koliko prelahkomiseln in pregosposki. Pa
tudi neka nemirna kri je začela pluti po
mojih žilah, takoj ko sem odrasel šoli. Ob
vsaki priliki in nepriliki sem sanjaril, neka
čudna sila me je gnala v svet, ki se mi je
zdel, da je ustvarjen samo zame. Ako sem
zagledal voz, ki je hitel pred menoj po
prašni cesti, bi bil skočil nanj in se peljal
za one hribe, ki so v daljavi obkrožali ob-
zorje. Da sem le zagledal krpo morja in na
njem razpeta jadra, me je vleklo siloma, da
bi se izročil valovom ter plul na njih v
daljna mesta in na nepoznane otoke. Doma
mi je postajalo pretesno in čas je lezel po
polževo. Zato sem težko čakal dneva, ko
sem imel iti prvič od doma. Kipelo in vrelo
je po meni, kmalu bi bil pozabil posloviti
se od svojih samega veselja in nestrpnosti
tisti dan, ko sem odhajal. A komaj sem pri-
šel v tuje mesto, že se mi je otožilo po
domu, in srce mi je zahrepenelo nazaj, na-
zaj v domači raj. In tako je postala sča-
soma moj delež neka nestalnost, ki me še

do danes ni zapustila. Kadar sem doma, mi ni strpeti, vleče me v svet, a ko sem tam, me vleče še z večjo silo nazaj. Kdaj bo to minilo? Tako nestalen sem bil dozdej tudi v vseh svojih službah, in ta, ki jo imam sedaj, je prva, da se mi ni še popolnoma priskutila. Ali ni to morda znak začenjajoče se starosti?»

Izgovoril je zadnji odstavek tako žalostno, da bi se mu bil v drugačnih okoliščinah moral zasmejati. Tako pa sem molčal in se zamislil. Zakaj, Viktor?

»Ker sem se vam razodel že domalega vsega, naj se vam izpovem še zadnjega greha, ki sem ga storil v svoji službi,« je zopet povzel Rejec. »Neko posebno zaupanje imam do vas in lažje mi bo, ako vam povem še to. Ni še dolgo tega, malo preden sem vas spoznal, ko sem imel nekega dopoldne prenesti iz naše banke v neko drugo stotisoč kron. Ni bilo prvič, da sem prenašal tolike vsote, a nikdar mi ni prišlo pri tem na misel kaj posebnega. Prenašal sem jih mehanično, kakor bi nesel pepel iz peči. Tistega dne pa, takoj ko sem imel denar v rokah, same lepe popolnoma nove tisočake, se mi je zazdelo, kakor bi prijel za žerjavico. Nekam težak je postal hipoma omot v mojih rokah, a iz njega je izhajalo kakor omamljiva soparica, ki je takoj zmedla moje misli. Ko sem stopil na ulico in sem se ozrl na desno, se je zasvetilo pred menoj morje v vsej svoji krasoti, da nisem mogel odtrgati od njega svojega pogleda. Mogočen parnik se je pojavil na obzorju in izginjal na nasprotni strani v nedogled. Samo dim je še naznanjal njegovo pot. Tedaj je pa hipoma vstalo v mojem srcu zopet ono staro hrepenenje po daljnem lepem svetu, hrepenenje tako veliko, kakor še nikoli poprej in nikoli poslej. In hkratu je postal omot v mojih rokah še težji in še bolj me je zapekel

v prste. »Hoj, toliko denarja in ti si ne znaš pomagati,« mi je zaklicalo iz njega. »Samo hoti in takoj se izpolni vse, po čemer koprni zastoj tvoja duša že leta in leta. Hoti in kreni na drugo pot, ki te dovede do cilja, namesto da bi hodil po oni izrabljeni, ki ti jo predpisujejo drugi.« Na čelo mi je stopil vroč pot, moje roke so se začele tresti razburjenja. Naslonil sem se za hipec na kamen ob obali, in vedno lepše in zapeljivejše podobe so vstajale pred mojo dušo. Morje pa je vabilo in prosilo, smejalo se in trepetalo v pričakovanju. Omot je silil vedno nujneje: Hoti in stori! In tedaj sem se odločil, nisem se mogel več ustavljati. V moji glavi je takoj dozorel popoln načrt, kam da pobegnem in kako da zabrišem za seboj sled. Čudil sem se pozneje samemu sebi, kako hladnokrvno in naglo sem tedaj pretehtaval vse, kar bi mi imelo pospešiti beg. Bil sem prepričan, da me nihče ne najde in da se mi izteče vse po sreči . . . Tako sem torej postal defraudant . . . Sedaj pa hitro domov na stanovanje, preobleči se in izginiti! — Obrnil sem se, moj pogled je splul od morja v goro, in v jasni solnčni luči je vztrepetal tedaj pred menoj obelisk nad Opčinami. A od obeliska so se hipoma, kakor na povelje, obrnile moje misli drugam, splule so v ravni črti tja daleč pod oni hrib s tremi borovci in so obstale ob širokem ognjišču. »Kam ploveš, sin moj?« se tedaj oglasi mati in njene oči so bile žalostne do smrti. In njeno telo je lezlo počasi skupaj ter se sesedlo na tla. Odprla so se vrata, prihitel je oče . . . In tedaj sem se obrnil, gospod, in v nekoliko trenutkih sem stal v banki, kjer sem mirno kakor vedno prej položil omot bankovcev pred blagajnika . . .

Toda čas je, da končam to svoje pismo, Viktor. Pozdravi mi svojo mater. —

VEČER.

Skozi večerne daljine
orel k počitku hiti,
skozi večerne višine

mlado srcé koprni;
orel, z nočjó vred ponos tvoj zaspí,
moj pa še silneje v noč zagorí.

FR. ŽALKO.

SOFOKLEJEV FILOKTET.

PROF. FR. OMERZA.

(Dalje.)

Neoptolem.
Pa kaj ti je?

Filoktet.
Nič hudega. Le pusti, sin!

Neoptolem.
Li bolečine čutiš, ker je zlo spet tu?

Filoktet.
Nikakor ne; polajša, mislim, se namah.
Moj Bog! —

Neoptolem.
Kaj stokaš in bogove kličeš si?

Filoktet.
Da pridejo in milostno pomagajo.
Oh, oh, oh, oh!

Neoptolem.
Pa kaj ti je? Govóri in ne molči več!
Saj vidi se, da tebe neko zlo teži.

Filoktet.
Zdaj, sinko, konec je; ne bom vam mogel
več
prikriti zla — ojoj, gorje! Prodíra že,
prodíra že! O revež, o nesrečnež jaz!
Zdaj, sinko, konec je! Požre me, sinko! Oh!
Oh, joj, ojoj, ojoj, ojoj, ojoj, ojoj!
Moj bog! Če morda, sinko, meč pri roki kje
imaš, zaderi mi ga v nógo skoz in skoz!
Odsekaj, brž ko znaš! Življenja mi ne glej!
Daj, sinko!

Neoptolem.
Pa kaj nad te prišlo je kar nenadoma,
da vpiješ in zdihuješ nad seboj strašno?

Filoktet.
Saj, sinko, veš!

Neoptolem.
Kaj je?

Filoktet.
Veš, sinko!

Neoptolem.
Kaj ti je?

Jaz res ne vem.

Filoktet.
Kaj, da ne veš? Ojoj, ojoj!

Neoptolem.
Resnično je bolezní breme ti težkó.

Filoktet.
Težkó neizrekljivo. Oh, usmili se!

Neoptolem.
Kaj naj storim?

Filoktet.
Ne pusti iz strahu me tu!
Saj pride zdajpazdaj, da morda klati se,
ko sita je, okoli.¹

Neoptolem.
Joj, nesrečnež ti!
Nesrečen res, ker tebe kup nadlog teži.
Želiš, da te držim in primem morda kje?

Filoktet.
Prav tega ne; a lok mi tale vzemi ti,
kot prosil si me ravnokar, in hrani ga
in váruj, da poneha te bolezní bol,
ki zdaj je tu. Glej! spanec namreč prime me,
ko vun odide vendar énkrate mi to zlo.
Poprej nikdar me ne pusti; zato nikar
motiti mi miru, da spim. Če pa med tem
mi o n i pridejo, te pri bogovih zdaj
rotim, da jim ne daš ga rad in ne nerad
in po zvijači ne, da ne uničiš s tem
s seboj še mene vred, ki v tvojem varstvu
sem.

Neoptolem.
Da pazil bom, le brez skrbi! Nihčé v roke
ga ne dobi kot ti in jaz. No, daj ga sem!

Filoktet.
Na, vzemi, sin! A ne zavíдай me nikar,
da ne postane ti še kdaj v veliko bol
kot meni in ki prej ga nosil je v rokah.

Neoptolem.
lok strastno držeč:

Bogovi, dodelite, da naj srečna bo,
ugodna nama vožnja, kot je sklenil bog,
in kamor ladje tek je naravnán sedaj.

Filoktet.
Da se izpolni ta ti prošnja, težko, sin!
Prav v sredi rane namreč peče me že spet

¹ Po stari ljudski veri so bolezní hudobni duhovi, ki se naselijo v telesu bolnikovem in ga zopet lahko zapuste, kadar se jim zljubi. Prav tako govori tudi Filoktet o svoji bolezní.

nemirna kri in s strahom zrem naprej,

kaj bo.

Ojoj, oh! —

Ojoj, oj kakšno bol napravljaš, noğa, mi!

Pomika se! —

Saj vedno bliže gre! Nesrečnež jaz, gorje!

Tako je z mano. — Ne zbežite kam nikar!

O moj bog! —

Prijatelj Kefalen, da bi trpljenje to občutil v srcu ti enkrat mi — oh, gorje, gorje! Spet znova! — Vojskovodja tam

vidva,

o Agamemnon, Menelaj! Kako vidva

bolezen bi redila to enaki čas?

Joj meni! —

O smrt, o smrt, kako te kličem dan za dnem!

Kako, ne moreš priti vendar enkrat sem?

O sinko dragi moj, pograbi in sežgi

na Lemnu tu me v ognju, ki pokličeš ga!¹

Saj tudi jaz nekoč sem za orožje to,

ki sem ga tebi v varstvo izročil zdaj v roke,

prav isto storil sinu Zevsa močnega.

Kaj praviš, sinko?

Kaj praviš? Ti molčiš? Kje misli zdaj imaš?

Neoptolem.

Že dolgo mi srce nad tvojim zlom ječi.

Filoktet.

O dragi sinko moj, imej tudi pogum!

Naenkrat pride in odide hitro mi.

To prosim te, ne pusti samega me tu!

Neoptolem.

Ne boj se, ne odidem.

Filoktet.

Mar ostaneš?

Neoptolem.

Da.

Filoktet.

Ne maram, da prisegel, sinko, bi mi to.

Neoptolem.

Dovoljeno mi ni brez tebe iti kam.

¹ Empedokles je učil, da krije zemlja v sebi polno vulkanskega ognja. Zato prosi Filoktet, da naj pokliče Neoptolem ogenj, ki je v zemlji otoka Lemna, in ga vrže noter. Ker je že tolikrat klical smrt, da ga reši iz trpljenja, a ga ni uslišala, prosi zdaj, da naj pokliče ogenj, da ga reši.

Filoktet.

Roko mi daj v poroštvo!

Neoptolem.

Tu, da bom ostal.

Filoktet.¹

A zdaj pa tja me, tja . . .

Neoptolem.

Kam pa želiš?

Filoktet.

Tja gor . . .

Neoptolem.

Kaj bledeš zdaj? Kaj gledaš gor v neba obok?

Filoktet

bolezen postane hujši.

Daj spusti, spusti me!

Neoptolem.

A kam?

Filoktet.

Le spusti me!

Neoptolem

ga hoče objeti.

Te ne pustim.

Filoktet.

Zadaviš me, če me držiš.

Neoptolem.

No, prav, pustim te, če si pametnejši kaj.

Filoktet

pade na tla.

O zemlja, sprejmi me umirajočega!

To zlo nič več pokonci stati mi ne da.

Zaspi.

Neoptolem

ga opazuje nekoliko časa. Nato stopi bliže k zboru.

Kot vidi se, napade v kratkem spanec ga.

Saj glava prav nazaj mu je naslonjena in pot obliva, glej, že ves njegov život.

Na nogi črna žila polna mu krvi se je napela. Mirno zdaj pustimo ga, prijatelji, da trdno on lahko zaspi.

¹ Ko napade Filokteta tretjič še hujša bolečina, prosi, da bi ga ponesli v votlino, da bi si odpočil; Neoptolem pa misli, da gleda v nebo in se mu je začelo mešati. Zato ga še bolj prime.

Zbor.¹

Sen, ki boli ne poznaš in trpljenja,
pridi ti k nam ugodno,
srečo prinesi, knez!

Noč nad očmi mu to
ohrani, ki zdaj leži nad njim!

O pridi, zdravnik mi!

Kam stopiš, glej mi, sinko,
kje stojiš, kako mi je storiti
naprej! On spi, vidiš?

Z delom čemú stojimo?

Ugodni čas, ki vse spozna,
doseže često hitro uspeh.

Neoptolem.

Ta zdaj ničesar ne sliši; a vidim, da nič
ne koristi,
če mu ugrabimo lok in njeга pa tukaj
pustimo.

Nje mu pripravljen je venec, bog njeга
je rekel dovesti.

Kdor izvrši pa z lažjo le napol kaj, to čast
je sramotna.

Zbor.

Sinko, za tole bo bog že poskrbel.
Kar mi pa ti odvrneš,

¹ Filoktet zaspi. Zbor prosi lahko boga spanja, da naj pošlje nad bolnika trden spanec. Potem pa prigánja Neoptolema, da naj ne zamudi te tako ugodne prilike in naj odhiti z lokom. Dasi mu pojasni Neoptolem, da lok sam brez Filokteta nič ne koristi, vendar ne odneha zbor s svojo željo, ker je vendar vse tako ugodno. Zbor tako ravna, kakor je naročil Odisej Neoptolemu, da naj dobi Filoktetov lok v svoje roke, kakor bi bilo s tem že vse storjeno. Mislil je namreč, da bo šel Filoktet tudi sam za lokom rajši v Trojo, kót da bi ostal na otoku brez njeга. Na ta način bi prisilil Filokteta, da bi šel z njimi. Toda Neoptolem spozna, da morajo po naročilu božjem dovesti ga zlepa in mirnim potom. Kaj mu koristi, če izvrši delo le na pol, pa še to z zvijačo? Neoptolem se torej ni ravnal po ukazu Odisejevem. In od zdaj dalje opazujemo, kako se Neoptolem vedno bolj oddaljuje od Odiseja in njegovih nakan ter se bliža prijateljski in poln sočutja Filoktetu. Bolj in bolj se mu vzbuja v srcu ljubezen do Filokteta in zaboli ga, ko se spomni, na kako grd in lažniv način si je pridobil njegovo prijateljstvo. Njegova plemenita narava mu ne da več, da bi še dalje hodil to pot in svojega prijatelja varal z lažmi. Zato mu kar naravnost pove, da mora zdaj v Trojo in ne domov. S prepričevalnimi besedami ga hoče privedi do tega, da gre radovoljno z njimi v Trojo, kakor veleva bog. Toda varal se je.

pošlji na lahko sem,
sinko, mi glas besed!

Bolnik navadno prav bistro zre,
ko spi on, a gleda.

A skrivno mi prevdari,
kolikor mogoče je, kako ti
izvršil boš to stvar.

S kom jaz držim, to veš pač.

Če misliš pa tako kot ta,
kopičiš zlo, rešitve ni.

Veter, sinko, ugoden je.

Mož zaprte ima oči,
brez pomoči leži na tleh,

kot v nočnem snu brez skrbi spi,
z roko, nič z nogo, nič z umom ne more,
ampak kot ležal bi smrti v naročju.

Če praviš primerno, glej!

Kar, sinko, moj um spozna,
brez strahu in nevarnosti
delo je najboljše.

Neoptolem.

Molčite mi, velim, imejte pamet zdaj!
Oklo se giblje in glavo vzdiguje že.

Filoktet

leži na tleh, se vzdigne in gleda okrog sebe.

O svetla luč po sladkem snu! O dragi vi,
bolj zvesto ste me ščiti, kot upal sem.
Nikdár bi tega, sinko, si ne mislil jaz,
da boš trpljenje moje milostno tako
prenesel in ostal pri meni za pomoč.
Izvrstna vojskovodja pa, Atrida dva,
prenesti nista mogla tega mi lahko.
Narava plemenita, plemenit tvoj rod
sta malo, sinko, le zmenila se za tó,
da vpil sem in razširjal neprijeten smrad.
In zdaj, ko mi je, sinko, zlo ponehalo,
kot vidi se, in malo dá počitka mi,
ti sam me dvigni, sinko, ti postavi me,
da brž ko me pusti enkrat utrujenost,
odrinemo na ladjo, več ne čakamo.

Neoptolem

mu pomore, da sede.

Vesel sem res, ko vidim te brez bolečin,
da hipoma spet gledaš in da dihaš še.
Saj kazali na tebi so se znaki že
v tem žalostnem trenutku, da več ne živiš.

Zdaj dvigni se! A če ti je pa ljubše to, ponesejo te ti, ker trud ta ni težak, če nama le je všečno, da ti to store.

Filoktet.

Zahvalim, sinko, dvigni me, kot misliš sam, a druge pusti zdaj, da smrad jim hud takoj ne dene še težko, ko treba ni. Dovolj na ladji bo za nje, da bivajo z menoj.

Neoptolem

ga dvigne na nože.

Naj bo! Zdaj stopi torej in pomagaj sam!

Filoktet.

Ne boj se, ker navajen sem, da se zravnam.

Neoptolem

vznemirjen.

Ojoj, kaj naj zdaj dalje vendar jaz storim?!

Filoktet.

Pa kaj je, sinko? Kam beseda meri ta?

Neoptolem.

Ne vem, kam naj v zadregi se obrnem zdaj.

Filoktet.

V zadregi kakšni si? Ne reci teža mi!

Neoptolem.

Nahajam v slabem tem se položaju že.

Filoktet.

Nadloga ti bolezní moje vendar ni zabránila, da bi na ladjo me ne vzela?

Neoptolem.

Nadloga vse za teža je, ki popusti naravo svojo in ravna, kot pač ne gre.

Filoktet.

Saj neprimerno vendar prav nič ne ravnaš in govoriš, pomoč če poštenjaku daš.

Neoptolem.

Nesramen bom se zdel, že davno se bojim.

Filoktet.

Kot ti ravnaš, pač ne, kot govoriš, morda.

Neoptolem.

Kaj naj storim? Pokažem vnóvič naj slabost, da skrivam, ko ne smem, nesramno govoreč?

Filoktet.

Če slišim prav, se meni zdi, da hoče mož izdajski me pustiti in odpluti proč.

Neoptolem.

O, pustil te ne bom, a davno me skrbi, da bolj bridko to zate bo, da greš z menoj.

Filoktet.

Kaj vendar govoriš? Jaz ne razumem te.

Neoptolem.

Ne bom prikrival več. Glej, v Trojo moraš zdaj

k Ahajcem pluti proč, k Atridov vojski tja.

Filoktet.

Moj bog, kaj praviš?

Neoptolem.

Ne zdihuj, še predno zveš!

Filoktet.

No, kaj naj zvem? Kaj misliš vendar zdaj z menoj?

Neoptolem.

Najprvo rešim tebe teža zla¹, potem pa združeno s teboj razrušim Trojo v prah.

Filoktet.

In misliš res storiti to?

Neoptolem.

To sile mi veli ukaz, a ne razburi se pri tem!

Filoktet.

O revež, konec je! Izdan sem! — Tujec ti, kaj storil si? — Takoj mi daj sem lok nazaj!

Neoptolem.

Ne morem, dragi moj! Oblastev slušam glas, zato ravnam pravično in koristi to.

Filoktet.

Nesramnež grozni, kar te je, in zlobe vse najhujše svetel ti odtis! Kaj storil si, kako prevaral me? Te nič ni sram, ko zreš me varovanca pred seboj, surovež ti? Življenje celo vzela si s tem, ko vzela si lok. Nazaj mi, prosim, daj ga, sinko, te rotim! Ne umori pri očetov ti bogovih me! — O revež jaz! Saj še glasu mi več ne da in nikdar ne pusti ga, pravi mi oko. — Zalivi vi, obrežje strmo, o zverji mi gorskih družba ti, razpokane peči, — ker nimam drugega, ki slišal moj bi glas, vam starim znancem v kraju tem položim to,

¹ Filoktetu se mora pač čudno in neverjetno zdeti, da bi bilo kaj resnice na tem, da bo ozdravljen svoje bolezní v Troji, ko teža niti omenil ni oni trgovec, ki ga je poslal Odisej. Povedal je le, da mora biti Filoktet v Troji, če jo hočejo vzeti, a o ozdravljenju ni bilo govora, kar bi ga moralo tja vleči.

kar storil mi je tale, Ahilejev sin.
 Obljubil mi je dom, a v Trojo me pelja.
 Podal mi je rokó, ko vzel je sveti lok,
 ki Herakleja bil je last; a zdaj ga ima
 in ga pokazati Argejcem hoče zdaj.
 Kot korenjaka s silo góni mene proč,
 ne ve pa, da mrlíča, senco dima le,
 podobo je ubil. Ko imel bi jaz moči,
 ujel bi me ne bil, še zdaj z zvijačo le.
 In zdaj prevaran, revež, sem. Kaj naj po-

čnem? —

Podaj mi ga nazaj, vsaj zdaj premisli se!
 Kaj praviš? Ti molčiš? — Uničen revež
 sem! —

O skala ti odprta, k tebi spet nazaj
 oropan pridem, brez orožja, hrane nič.
 Gineval bom v samoti sam pod streho to.
 Krilatih ptic ne bom in gorskih več zveri
 lovil s tem lokom; mrtev revež sam, gorje,
 bom v hrano tem, ki me dozda živile so.
 Prej ja z lovil sem jih, zdaj o n e me love.
 In s smrtjo bom njih smrt poplačal revež
 jaz.

Pa mislil sem, da zlobe mu ne zna srce.
 Pogini — ne še, predno zvem, če morda še
 premisliš se; a če pa ne, sramotno umri!

Zbor.

Kaj mi storimo, knez? Le tebe čakamo,
 da gremo ali tega prošnje slišiš glas.

Neoptolem.

Sočutje neko močno se prijelo me
 do tega je moža, ne zdaj, že davno prej.

Filoktet.

se veselo obrne:

Usmili, pri bogovih, sin, se in ne daj
 povoda, da ljudje te sramote: Glej, tat!

Neoptolem.

Moj bog, kaj naj storim? O ko nikdár odšel
 iz Skira bi ne bil! To grize in boli. —

Filoktet.

Hudoben nisi ti, hudobnih mož pouk
 je spéljal te na slabo pot. To zate ni,
 za zlobne le; zato odpluj in pusti lok!

Neoptolem.

Kaj čem, možje —

Pomoli lok Filoktetu, a ga hitro potegne na-
 zaj, ko skoči Odisej med njega in Filokteta, ki ga
 hoče vzeti.

Odisej.

zakriči nad Neoptolemom:

Kaj delaš, o hudobnež ti?
 Ne stopiš brž nazaj in meni daš ta lok?

Filoktet.

Moj bog, kdo mož je ta? Li Odisejev glas?

Odisej.

Da, Odisejev, vedi! On je, ki ga zreš.

Filoktet.

Moj bog, prodan, uničen sem! Ta torej je,
 ki me ujel in spravil ob orožje je?

Odisej.

Da, jaz, le vedi, nihče drug; priznam ti to.

Filoktet.

Nazaj daj, sinko! Pusti lok!

Odisej.

Tega nikdár
 mi ne stori, če hotel bi. A tudi ti
 ž njim pojdeš sam al' odženo te s silo proč.

Filoktet.

O zloba ti največja, o predrznež ti,
 odvedejo me s silo?

Odisej.

Če ne greš voljan.

Filoktet.

O zemlja Lemna in mogočni ogenj ti,
 Hefajstov¹ tvor, kako se to prenesti da,
 če s tvojega me kraja s silo bo odgnal?

Odisej.

To Zevs je, vedi, Zevs, nad zemljo to vladar,
 Zevs, ki je sklenil to, služabnik sem pa jaz.

Filoktet.

Sovrag ti, kaj si zmisliš, da tu blebetaš!
 Bogove vpletaš vmes, kot da lagali bi!

Odisej.

Resnico govore, ti m o r a š iti tja.

Filoktet.

Jaz pravim: Ne.

Odisej.

Jaz pravim: D a! Ubočaj koj!

¹ Hefajst, sin Zevsa in Here, bog ognja in kovačev. Tukaj kliče Filoktet zemljo in Hefajsta, ki sedi vrh vulkana Mozihla na otoku ter pošilja iz svoje kovačnice sredi zemlje ogenj. (Dalje.)

NA RIVIERI IN V MARSEILLU.

PROF. DR. IVAN KNIFIC.

(POTOPISNA ČRTICA.)

Ko pri nas še brije mrzli sever, ko v debelih kosmih naletava sneg, ko plazovi grme v dolino, ko se mlado in staro še gneta krog tople peči, takrat gospodari ob obalah Sredozemskega morja pod vznožjem alpskih velikánov od »prevzetne« Genove pa skoraj do velekupčijskega Marseillea že divna Vesna. Zahodna Riviera (R. di Ponente) se imenuje ta po-

ampak samo božajo sveže Rivierino lice; morje se blesti v najlepših barvah; valovi ne divjajo, le igrajo se kot brezskrbna deca. Vsa dežela je podobna zelenečemu, cvetočemu vrtu. Bogati nasadi oljk, citron in oranž, gozdíči pritlikavih smokev, dreveredi raznih palm, ki sicer ne ljubijo tete Evrope, ker so doma v gorkejših krajih, nepretrgane vrste vedno zelenih cipres, vi-

MARSEILLE.

krajina, kras cele Evrope, zimsko pribežališče petične gospode in visokorodnega plemstva. Od Novega leta do Velike noči mrgoli po tem primorju tujcev kot mravelj na mravljišču; oni pa, ki jim lastni finančni minister dopušča in ki vrhutega nimajo posebnih stanovskih opravil, prebijejo tudi celo zimo v tem od Boga tako oblagodarjenem zavetišču. Šele vročina, ki začne pritiskati koncem aprila, jih prepodi iz rajskega vrta.

Krasna je ta pokrajina ob »sezoni«. Nebo je večinoma jasno, dežja rosi le za potrebo; solnčni žarki ne pripekajo še,

sokorastlih pinij, vitkih evkaliptov in mesnatih kaktusov, da, celo indijske banane nas spominjajo na tropične pokrajine tam doli ob ravniku. Preprosta smreka in bor pa sta se umeknila več sto metrov više, da s strmega gorskega pobočja uživata še krasnejši razgled. Odtod opazujeta, kako švigajo po morju, ne daleč od obrežja, večji in manjši parniki, napolnjeni z izletniki; poslušata, kako brlizga lokomotiva za lokomotivo skoz predore in vrtove; para vleče močne železne vozove, elektrika lični tramvaj, bencin smrdljive avtomobile, rjavci in belci prešerne kočije, biciklist pa

kakor za stavo vrti svoje kolo. Čudita se smreka in bor, da tenkočutna gospoda, ki je vsled pokvarjenih živcev zbežala iz mest, s stoičnim samozatajevanjem posluša večni šum in ropot, da vsrkava cestni prah in bencinov smrad. Teža pa menda smreka in bor niti ne vesta ne, da vkljub občni draginji ista gospoda desetkrat preplačuje stanovanje in živila, da ji poleg teža še skubijo perje v zloglasnem Monte Carlo.

Pred leti sem si v zgodnji pomladi ogledal najlepše kraje francosko-laške Riviere in priznati moram, kolikor sem že videl sveta, da ni krasnejše pokrajine na svetu, nego je to primorje v cvetju in zelenju.

V Italiji mi je najbolj ugajal S a n R e m o, »mesto izprehajališč«; tod je rastlinstvo najbujnejše, nasadi najlepši; tod se zbira najvišja aristokracija. Obmejna postaja V e n t i m i g l i a je turistom v nadlego; stražniki so nam prebrskali prtljago. Na kolodvoru sem občudoval uro z dvojnimi licem; na laški strani je kazala tretjo popoldansko, ali pravilneje: petnajsto dnevno uro, — v Italiji namreč železnica šteje ure od 1 do 24, — na francoski strani pa šele drugo; Lah se ravna po srednjeevropskem, Francozi pa po pariškem času, ki sta si skoraj eno uro navzkriž. Ta dan sem preživel celih 25 ur; ko sem se pa vračal v Italijo, sem izgubil eno uro dnevnega časa; tisti dan sem preživel samo 23 ur.

M e n t o n e je prva francoska postaja. Zamenjal sem vlak z električnim tramvajem, ki me je ponesel prav do Nizze. V Mentonu se prične blagglasna francosčina; uho pa se le počasi privadi jezika, ki je za nas mnogo težji od italijanščine. Vsa pokrajina do Nizze in še dalje je svojčas pripadala Italiji; zato domačini še sedaj govore laški ali pa neko zmes iz obeh jezikov. V Mentonu je večkrat prezimovala tudi naša cesarica Elizabeta; zato so ji v parku na obrežju postavili spomenik. M o n a c o je najmanjša samostojna evropska kneževina. Meri samo poldrug km², je torej 6—7000 krat manjša nego Kranj-

ska; prebivalcev ima nad 16.000, tako da je najgosteje naseljena država na svetu. Tujce zanima trdnjavi podobna stara knezova palača, bogato opremljeni morski muzej kakor tudi zelo lična stolnica v romanskem slogu. Monaco je namreč tudi sedež škofije, najmanjše katoliške škofije na svetu. Gospoda pa se za take stavbe ne zmeni; ta si poišče zabave v mestnem »casino«, po celi Evropi znanem zabavišču Monte Carlo. V razkošnih dvoranah stoji miza poleg mize, krogi njih sede in stoje strastni igralci, glava ob glavi, ter igrajo hazardne (od same sreče zavisne) igre, ki so povsod drugod postavno prepovedane. Tudi jaz sem poskusil srečo in sem izgubil pet frankov (= kron), najmanjši znesek, ki se sme staviti. N i z z e ne bom opisoval, tod je središče francoske Riviere; mesto, ki v njem prebiva 150.000 domačinov in tujcev, sestoji iz samih palač in parkov.

Kakor da bi me kdo iz poetičnih višin postavil na prozaična tla, se mi je zdelo, ko sem zapustil Riviero ter se vozil mimo Toulona, francoske vojne luke, proti Marseillu: vsakdanja narava, ob tem letnem času še pusta in prazna. Razvedrilo se mi je oko šele tedaj, ko sem zazrl pred seboj mogočno južnofrancosko metropolo, starodavno Masilijo.

Za Parizom najjemenitnejše in največje mesto na Francoskem je M a r s e i l l e (izg. Marsej) ob Levjem zalivu Sredozemskega morja. Če je Pariz srce ponosne Francije, kamor priteka in odkoder odteka življenjska kri celega naroda, je pa Marseille desna roka mogočne republike, ki odpošilja na vse strani njene izdelke in sprejema od njenih kolonij in iz vseh delov sveta, kar se ne pridela v domovini. Odkar so prekopali Sueško ožino in odkar so Francozi osvojili Alžerijo in Tunis, se je mesto silno povzdignilo. Marseille, ki šteje krogi 600.000 prebivalcev, je postal velikansko pristanišče in se ponosno nazivlje »kraljica Sredozemskega morja«. Stari pristan že davno ni več zadostoval, zato so zgradili novega, ki ga 3600 m dolg nasip

varuje pred razburkanim morjem. Nemoogoče je prešteti ladje, ki so se usidrale v pristanišču, nemoogoče pregledati tisoče in tisoče delavcev, ki nakladajo in razkladajo tovore. Največ je seveda domačinov, mnogo pa jih govori tudi laški ter arabski. Črnice vidiš povsod: ob parnikih, kjer se poté ob težkem delu, po bulvardih, kjer šetajo kot najboljši kavalirji v salonski obleki, s cilindrom na glavi in s paličico v roki.

Važno kupčijsko mesto je bil Marseille že v starem veku. Zgodovina pripoveduje, da so Feničani 900 let pred Kr. tod ustanovili kolonijo, ki je pa razpadla. Maloazijski Grki so krog l. 600. pred Kr. ustanovili novo naselbino Masilijo; l. 1899. so Francozi praznovali 2500 letnico ustanovitve Marseilla. Cezar je mesto, ki je do tedaj bilo samostojna republika, spravil pod rimsko oblast.

Tudi krščanstvo se je kmalu začelo širiti v Masiliji. Legenda pripoveduje, da je ladja semkaj zanesla Lazarja in njegovi sestri Marto in Marijo Magdaleno; sv. Lazar je postal prvi masiljski škof, Magdalena pa je šla v sosednje gore, kjer je živel kot stroga spokornica. Na istem mestu, kjer je stala prva krščanska cerkev, so pred par desetletji sezidali novo, krasno katedralo. Stoji na malo vzvišenem prostoru, nedaleč od pristanišča. Sezidana je v romansko-bizantinskem slogu, je zelo razsežna, od zunaj in znotraj bogato okrašena; zidava sama je stala 15 milijonov frankov.

Ko sem v tej cerkvi opravil službo božjo, me je v zakristiji prestregel abbé, menda prvi stolni kaplan, ki je dokaj gladko govoril latinski pa nemški, kar sicer ni navada med Francozi. Če sem koga nagovoril v latinščini, mi je odgovoril tako slabo, da ga ni bilo umeti, če me ni že vnaprej zavrnil v materinščini; Francozi pa, ki bi znali nemški, so bele vrane. Zpomnil sem si tega abbeja zato, ker me je vprašal, odkod da sem, in ko sem mu pravil, da sem iz Avstrije, od Trsta, je poizvedoval, če je Trst kaj blizu Gothard-

skega predora v Švici! Kar sem izkusil s tem, sicer prav razboritim gospodom, sem bral že večkrat o Francozih, da se na zemljepis prav slabo razumejo. Prislovica pravi, da Francoz pozna samo tri dele sveta: Prvi del je mesto Pariz; drugi »provinca« ali departementi; kar je pa zunaj Francije, vse to je »là-bas« (tam doli)!

Marseille sam je obširno mesto z mnogimi mestnimi deli. Najdaljša ulica, ki deli mesto v dve polovici, se razteza vzporedno z obrežjem več kilometrov daleč in ima razna imena: Boulevard de Paris, Rue de Rome itd. Cesta sama je zelo široka (30 m); krase jo mogočni drevoredi; neprestano drdrajo po njej električni vozovi. Lepši, dasi krajši, sta: Rue de la république, ki so jo pred 50 leti ustvarili tako, da so podrli dolgo vrsto hiš v notranjem mestu, — naprava ceste je stala 90 milijonov frankov! — in pa Rue Cannebière, na katero so Marsejci tako ponosni, da pravijo hudomušno:

Si Paris avait une Cannebière,
Paris serait une petite Marseille.

(Ko bi Pariz imel Cannebière,
bi bil Pariz majhen Marseille.)

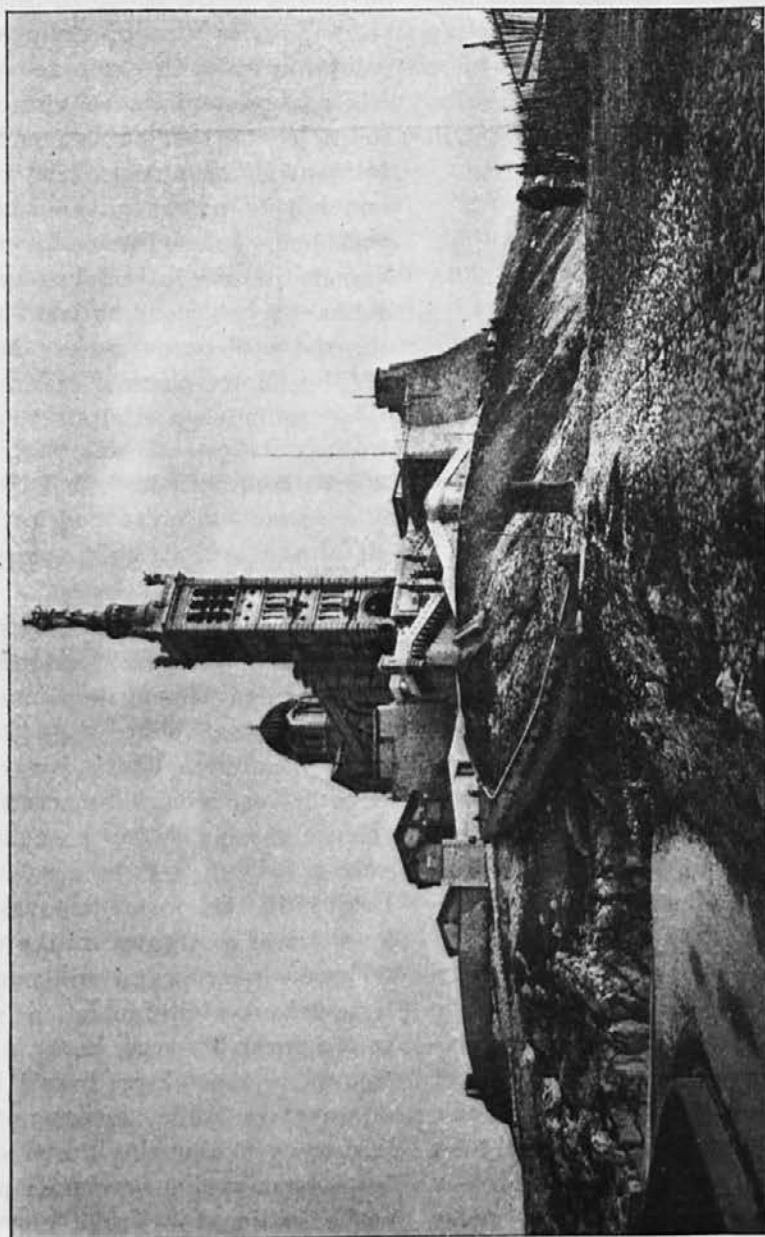
Ob teh dveh ulicah stoje najlepše trgovine, največje restavracije in najmenitnejše kavarne.

Tudi sicer vidimo v mestu mnogo visokih, krasnih stavb: velikanski muzej za umetnost in naravoslovje, mogočno borzo, bogato okrašeno justično palačo, da ne govorim o mestni hiši, prefekturi, raznih šolah in knjižnicah. Izmed cerkvâ je posebno lepa še cerkev sv. Vincencija Pavlanskega, veličastna gotična stavba ob najlepšem mestnem trgu.

Ko smo se naveličali mestnega šuma, se napotimo pod sosednji hrib. Vzpenjača nas dvigne 150 m visoko; še par korakov, pa stojimo pred visokim vhodom imenitne božjepotne cerkve »Notre Dame de la garde« (N. Lj. Gospa-Čuvarica), ki je znana v celi Južni Franciji. Na visoki skali, 165 m nad morjem, so sezidali verniki krasno cerkev v romanskem slogu. Vrh zvonika stoji mesto križa 9 m visoka, po-

zlačena soha presv. Device-Čuvarice, ki se vidi daleč naokrog; Ona, ki se nazivlje »morska zvezda«, naj varuje mornarje in potnike, ki se vozijo po razburkanih morskimi valovih. V zvoniku samem visi 10.000

Kdor obiše to cerkev, se tudi ne more prečuditi lepemu razgledu, ki se nam nudi izpred cerkve na mesto in na morje. Nepregledna množica rdečih streh nas ne zanima toliko, nego visoke jambore morskih

MARSEILLE: CERKEV NAŠE LJUBE GOSPE — ČUVARICE.

kilogramov težak zvon, o katerem se bere, da se čuje tri ure daleč. Odznotraj so cerkev prav bogato okrasili; stebri in oltarji, celo stene so iz kararskega marmorja. Premnože zahvalne podobe, ki so jih obesili po stenah tega svetišča, pričajo o mogočni priprošnji nebeške kraljice.

velikanov in pa številni otoki, ki so se razvrstili pred pristaniščem, da ga po svoje varujejo pred razljučenim Neptunom. Zanima nas zlasti popolnoma gol otok z močnim zidovjem, ki se o njem poučimo iz knjig, da je to državna ječa za najhujše zločince.

Izprehajal sem se po neštevilnih mestnih ulicah. Opazoval sem narod, ki je drevil mimo mene, pehajoč se za dobičkom. Južna kri se pretaka po teh od solnca temno zagorelih postavah. Pa saj je Marseille na glasu kot zelo demokratično mesto z burnim prebivalstvom že izza velike francoske revolucije, ko so močne tolpe vročekrvnih Marsejcev hodile po Parizu ter pele puntarsko pesem, po njih samih nazvano »m a r s e l j e z o«:

Allons enfants de la patrie,
Le jour de la gloire est arrivé!

(Na noge, mladeniči-rojaki,
napočil je dan slave!)

Vstopil sem v agenturo parniške družbe, kupil sem si prekmorski vozni

listek, spravil svojo prtljago na ladjo ter se odpeljal proti črnemu delu sveta. Kaj je Francozu voznja v Alžerijo? To, kar je nam izlet na Dunaj. 35 frankov sem plačal, pa sem bil preskrbljen s čednim stanovanjem, dobro hrano in pijačo. Lepa je voznja preko Sredozemskega morja, če valovi mirujejo. Ko smo se vozili iz marsejskega pristanišča, se nismo mogli prečuditi lepemu pogledu na mesto, ki se je amfiteatralično poleglo krog zaliva. Daleč smo bili že na morju, ko smo še zrlji na pozlačeno soho Device-Čuvarice. 24 ur kasneje pa nas je podobna cerkev in podobna soha pozdravljala z afriškega obrežja, božjepotna cerkev N. Lj. Gospe Afriške (Notre Dame d' Afrique), na griču poleg zanimivega Alžira.

TVRDKA SCHLIEMANN & CO.

DR. J. SAMSA.

Visoko gori v severni Nemčiji — kamor so se bili po pravcu »Res nullius est primi occupantis«, ali po naše »Kdor prej pride, prej melje« — najprej naselili naši pradedje, stari Slovani, leži vojvodina Schwerin. Še danes nosi tukaj mnogo krajevnih imen neizbrisni pečat slovanskega izvora; krajevna imena so vezana bolj na kraj nego na ljudi. Poglejmo! Slovanska zadruha, ki ji je kot župan načeloval starosta Mirogost, se je naselila na obgozdni ravnini; novo selo se je imenovalo Novo Bukovje. Srečno je živela Mirogostova velika družina v novem selišču; vedno več družin je štelo Novo Bukovje, Bukovčanje pa so bili krepak rod. Tu pa prihrumi — v Novem Bukovju je živel že tretji rod — v tiho selišče divja germanska tolpa, može pomori, ženske poveže in odvede v sužnost, otroke ohrani in poGermani — — in na tem kraju stoji danes mesto Neu-Buckow.

V tem mestu se je rodil dne 6. januarja l. 1822. Henrik Schliemann. Obiskoval je ljudsko šolo in gimnazijo v domačem mestu. A ker je družina prišla v gospodarske stiske, je moral mladi Novo-Bukov-

čan šolsko klop zamenjati s trgovskim pul-
tom; postal je trgovski vajenec. Bil je izredno priden. Gimnazije ni mogel pozabiti; ves prosti čas, kolikor si ga je mogel ukrasti, je porabil za učenje jezikov, zlasti grščine. (»Res, čudak,« bo zmajal naš četrtišolec z glavo, »da se more kdo navduševati za τίδημι, ἱεμι in druge μι, σι, τι!«) Leta 1841. je postal trgovski sotrudnik; kmalu nato pa trgovec velike tvrdke v Peterburgu in večkratni milijonar. Zdaj šele je mogel uresničiti fantastične načrte, ki so se mu porajali v srcu, ko se je kot dijak in trgovski pomočnik pri branju Homerja navduševal za Ahila, Agamemnona, Odiseja in druge grške junake. Pustil je trgovino in šel z vsem svojim ogromnim premoženjem na Grško kopat — Trojo. V zvezi z znamenitim arheologom Wilhelmom Dörpfeldom je prekopal grič Hissarlik v severnozahodni Mali Aziji, ne daleč od Dardanel; uspeh je bil vreden Schliemannovih milijonov in njegovega navdušenja. Velikanski grob stare Troje se je odprl in pokazal svojo vsebino: bogate ostanke tisočletnega življenja. Kar je Schliemann izkopal v griču Hissarliku

do leta 1879., se hrani v berlinskem muzeju pod imenom »Schliemannov muzej«. Slavni trgovec-starinar se je na Grškem popolnoma udomačil; v Atenah si je izbral družico svojega življenja Grkinjo Sofijo. Arhitekt E. Ziller mu je v Atenah ob Fidijski cesti v sredini mesta sezidal krasno palačo, ki jo krasi kip Homerjevih junakov. Leta 1876. je izkopal starodavno mesto, »širokocestne« Mikene v Argolidi, prestolnico kralja Atreja; tu je našel bogato zakladnico Atrejevo, 50 kg čistega zlata; l. 1880. je odkril Orchomenos, staro mesto Minijcev; leta 1884/5. pa mesto Tiryns; tu so se odprle nepričakovane podobnosti med izkopaninami v tem mestu in med življenjem, ki ga Homer opisuje; v Tirynsu je našel Schliemann palačo Homerjevih kraljev. Med mikensko in trojansko kulturo mora biti nujna notranja sorodnost; njuna podobnost to nepobitno dokazuje. Zato, Schliemann, na konja, ali — kar je tu v deželi bolj v navadi — na osla, par tisočakov s seboj, pa hajdi nazaj v Trojo! Vse bo treba še enkrat razkopati, in marsikaj se bo zdaj v drugačni in morda bolj pravi luči pokazalo, v luči mikenske kulture. To je hitro rečeno, a preden je bilo izvršeno, je Schliemann umrl v Neapolu 26. decembra 1890. Pokopan je v Atenah.

Schliemann je začel odpirati starogrške grobove, tedaj so se začeli dvigati stebri in kamni in se spajati v celotna poslopja grške arheologije. S Schliemannom se začenja nova doba v razumevanju grške kulture.

Ko se je začela moderna Grška otrešati večstoletnega turškega jarma s tem, da je fanariotski knez Aleksander Ypsilantis februarja l. 1821. s 5000 navdušenimi Grki udrl v Moldavo proti Turkom, so se kmalu začeli oglašati evropski prostovoljci. Eden izmed prvih je bil angleški lord George Gordon Byron (izg. Bajr'n). Rojen je bil 22. januarja 1788 v Doveru; bil je bogonadarjen pesnik, a človek neukrotljivega temperamenta. Po raznih življenjskih dogodkih se je pesnik »Don Juana« preselil leta 1823. na Grško; 5. januarja 1824 se je

izkrcał v Patraškem zalivu, v trdnjavi Messolonghi, da bi se udeležil boja za prostost Grške. A tu je dobil mrzlico in umrl. Grška vlada je odredila narodno žalovanje po njem 21 dni.

Ako greš po cesti, ki vodi iz starih Aten proti severu, prideš do griča, ki se imenuje Kolonos Hippios. Tu se je leta 496. pr. Kr. rodil najslavnejši grški tragik Sofoklej. Spesnil je v proslavo svojega rojstnega kraja žaloigro »Edip na Kolonu«. Nesrečni tebanski kralj Edip, preganjan od usode in od svojih lastnih sinov, najde tu na tem atenskem griču grob in počitek. Tu pa počiva tudi znameniti nemški filolog Karl Otfried Müller. Grško ljudstvo in njegova zgodovina v vseh svojih pojavih je bila predmet njegovemu raziskovanju. Pisal je učene knjige o starih grških bivališčih in o grški umetnosti, o Dorcih in drugih grških plemenih. A to mu ni zadostovalo; potomcem teh slavnih Grkov je hotel dejansko pomagati do zlate svobode, ki so jo njihovi predniki bolj ljubili kot svoje življenje. Ne samo s peresom, tudi z bridkim mečem se je hotel boriti za grško zemljo. Padel je 1. avgusta 1840, pokopan pa je na Kolonu. Čudno svidenje v grškem Hadu: Stari tebanski kralj Edip, ki je v groznem spoznanju strašnega zadolženja samega sebe oslepil in — učenjak-filolog Müller; nedaleč proč pa drugi slavni junaki: Miltiad, Kimon, Kabrija i. dr.

Ravno tukaj počiva tudi srce francoskega arheologa Charles Lenormanta. Bil je profesor arheologije v College de France. Umrl je v Atenah 24. novembra 1859. Dokler je bil živ, je bila Grkom darovana njegova glava, zdaj, ko je mrtev, naj imajo njegovo srce; čegar si, bodi ves.

Deželica starih Grkov je kakor magnet, ki vleče izbrane duhove vseh narodov nase. Kdor se je hotel kaj velikega naučiti, se je šel h Grkom učit. H o m e r je še danes vsem pesnikom, ki so vredni tega imena, vzor in mojster. Njegovi junaki so ljudje iz mesa in kosti, pred nami žive in se bojujejo; njihovo srce nam je odprto, v njem beremo vsa njihova čuvstva. Velik junak

je Ahil, vsa Troja se trese pred njim; a zdaj se ne bojuje več, umaknil se je iz bojnega meteža, razjarjen je nad mogočnim Agamemnonom, ker mu je ta zagrozil, da mu bo vzel lepo sužnjo Brizeis; ponos krasnega junaka je užaljen; k morju gre »brzonoži« Ahil, da potoži svoji materi, morski nimfi Tetidi svojo bol. Zlato materino srce! Kje je narod, ki bi te ne poznal. Globoko v morski globini, v krogu svojih tovarišic Nereid, ji je zadonel na uho žalostni glas hrabrega sina; takoj je pri njem:

»Kaj je, da jokaš, otrok, zakaj ti žalost je v srcu? Vse mi povej in ne skrivaj mi nič, da vem to jaz tudi.«

Preprost prizor, a ravno s to preprostostjo in psihološko umevnostjo učinkuje: Homer je pač poznal najtajnejše globine človeškega srca. Z najpreprostejšimi jezikovnimi sredstvi je dosegel največji umetniški uspeh; zato je še vedno največji pesnik vseh časov.

Kmalu za epiko se je povzpela lirika do nedosegljive popolnosti. Pesniki: Arhiloos, Simonides, Anakreon, Alkaios, Sapfo so z vsem ognjem južnega temperamenta v popolni pesniški obliki izražali vse, kar človeško srce giblje, vznemirja in dviga. Zopet samo en zgled: Simonides z otoka Kios — napravil je tudi znanj napis Leonidu in tovarišem pri Termopilah:

Lacedemoncem naznani popotnik, tu da ležimo
Mrtvi, ker velel tako je domovine ukaz —

ta Simonides torej je opeval tudi zgodbo nesrečne Danae, ki jo je z njenim sinčkom Perzejem vred dal oče Akrisios zabiti v zabojo in vreči v morje; prerokovano mu je namreč bilo, da mu bo Perzej vzel življenje. Vihar in morski valovi ženo zabojo, kam? V zaboju pa mati

Božala mu z materinsko roko je obličje ter rekla:
Sinko, da žalosti matere svoje ne vidiš, le spavaj!
V temnem zaboju obdan si od črne noči; le spavaj!
Morsko valovje ti buta nad tvojo glavico; le spavaj!
Zunaj viharji šumijo, hrumijo, bučijo; le spavaj!

Kako nežna je ljubezen — prve nezakonske matere v literaturi.

Na podlagi epike in lirike se je iz bogočastnih obredov (*θρόμνηα*) Dionizovega kulta razvila dramatika, vrhunec in sad vsega pesništva, grškega in svetovnega. Ajshil, Sofokles in Euripides so dvignili grško dramatsko pesništvo do tako popolne višine, do katere se nobeden narod ni povzpел do Shakespearea (izg. Šekspir) (1564—1616). Najvišje ideje, etične in narodne, so grški tragiki predstavljali v svojih herojih in junakih. Grška drama je bila del bogočastja, bila je grška služba božja; nikdar in nikjer ni bila dramatska umetnost tako narodna, kakor v Atenah za časa treh največjih tragikov. Pri kompoziciji svojih žaloiger je imel grški pesnik malo prostosti. Tu je bilo vse natančno določeno: število glavnih oseb: dve, pozneje tri; dejanje: grška bajka, kakor se je ohranila od roda do roda; čas: enkrat na leto, na Veliko Dionizijevo (*Διονύσια μεγάλη*); obseg: tri žaloigre in koš vesel zaključek satirska žaloigra. In vendar kljub tej omejenosti kolik napredek od Ajshila do Sofokla, in v gotovem oziru od Sofokla do Evripida. Ajshil — grandiozno-veličasten, Sofokles — slovesen, Ajshil v izrazu bombastično trd, Sofokles — v izbranem jeziku jasen, pri Ajshilu junakov značaj nasproti vsevladajočemu božanstvu ne pride do veljave, pri Sofoklu stoji izklesan pred nami. V slikanju značajev in motivov je šel Euripides še dalje nego Sofokles; odkril je tajne temine človeškega srca, tajne motive njegovih dejanj ter jih mojstrsko naslikal. Kot sin svojega časa se ni mogel otresti vpliva sofistike, svojim bogovom in junakom polaga v usta sofistčne in skeptične nauke, imenovali so ga »filozofa na odru«. S tem je bila starogrška verska drama uničena, bogovi so postali navadni ljudje, vsebina je razgnala posodo: Euripides je oče komedije, ki samo človeške razmere predočuje, in oče moderne drame, ki je versko vsebino popolnoma izločila. Euripides je zlasti velik v risanju patoloških značajev. Njegova Medea je umotvor prve vrste. Jazon je prinesel zlato runo iz Kolhide, z njim pa je zbežala tudi kraljeva hči

Medeja, ki jo je Jazon vzel za ženo. V Korintu pa mu bolj ugaja Kreonova hči Kreuza, Medejo hoče odsloviti. Tu pa udari ves užajeni ponos kraljeve svečenice na dan. Sklene se grozno maščevati; novi Jazonovi nevesti pošlje dragoceno tančico, ki začne v trenutku, ko se je nevesta dotakne, goreti; nevesta zgori. A maščevanje zavržene žene še ni nasičeno; tudi svoja in Jazonova otroka hoče umoriti. Mojstrsko nam pesnik slika njen duševni boj (v. 1056 do 1080):

Nikar, nikar! Odnehaj, strast! — Nesrečnica, otrokom prizanesi, ne umori jih, čeprav se bo jih on brez tebe veselil! — Pri Hada besnem maščevalcu nikdar ne, da kletemu sovrahu bi otroke tu pustila svoje, da bi jih zaničeval! Usojeno tako je, nič drugače ne. — Nastopam torej grozno pot, a mnogo še groznejša bo otrokom mojim. — Slovo naj vzamem! — Dajta mi, otroka moja, zdaj ročico desno, da poljubim jo! Ah, ah, ročica ljubka, glava draga in telo, obrazek nežni teh otrok! Zdravstvujta mi — a tam, na svetu ne, ker oče noče tu! Objem sladak, prijetno-nežni dih otrok! Odidita! Ne morem vaju videti. Zmaguje groza me, ko mislim, kaj storim; a strast močnejša je, ko vsi pomisleki, in hudega največ je kriva vsem ljudem.

Teško je kje lepše naslikan boj med maščevalnostjo zavržene žene in med iskrenimi čuvstvi ljubeče matere.

Ako se ozremo na upodabljaajočo umetnost, bomo morda tudi tukaj občudovali grško prožnost, preprosto veličino in izvirnost. Poglej v kak moderni muzej, povsod ostanki grškega kiparstva in stavbarstva; in kar ti najbolj ugaja, kar je najbolj naravno in preprosto, in zato najbolj občečloveško, to je — grško. Poglej belvederskega Apolona v Vatikanu: ta lahkota mladega telesa, ta gibčnost in prožnost mišic, ta somernost udov! Da, tak bi moral biti Apolon, ko bi zdaj le med nas stopil. A ta kip, ki ga gledaš, je le posnetek, originalni kip se nam ni ohranil. Ali pa pogledajmo v Olimpijski muzej: kip prestolujočega Zeusa: V desni ima zmagó (*Nixi*), v leví pa žezlo, na katerem počiva njegov

ptič, orel. V mogočnih kodrih se bogu lasje vale po vratu, veličastno-resno gleda oče ljudi in bogov; pokorno mu je vesoljstvo.

V kiparstvu ni Grkov do danes nihče dosegel.

Grška znanost ni tako popularna, kakor grška umetnost, a zato nima nič manjše vrednosti. Grška matematika (Pitagorov izrek), fizika (Arhimed in njegov princip), medicina (Hipokrates): to so bile zelo razvite vede in naš toliko hvalljeni naravoslovski napredek bi ne bil tako daleč prišel, da ne sloni na grški podlagi. — Zemljepisje in zgodovina sta bili zelo razviti samostojni znanosti. Tukididov zgodovinski spis o peloponeški vojni je še danes zgled zgodovinskega spisovanja. Strabon pa je univerzalen geograf starega veka.

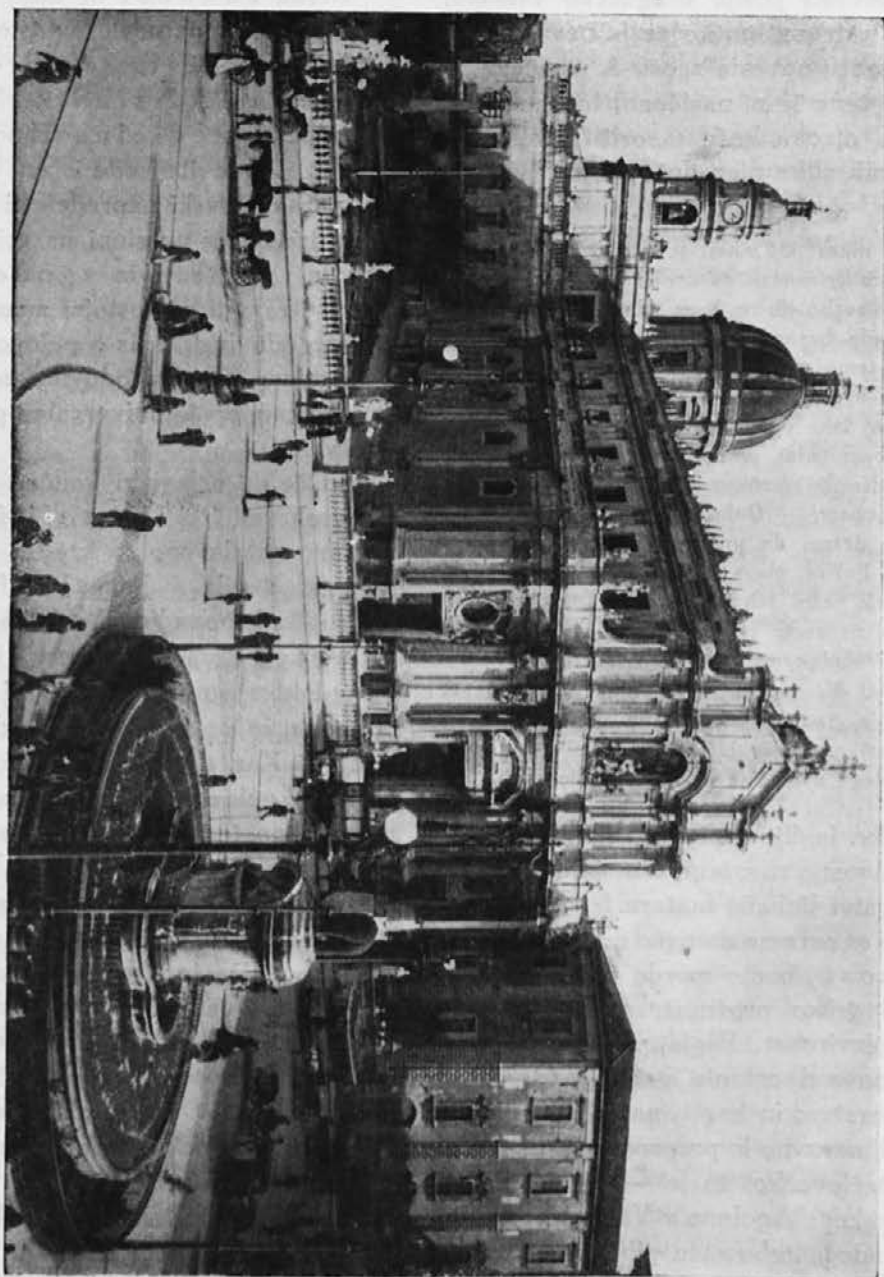
In če se oglasimo končno še pri kraljici vseh ved, pri filozofiji, tedaj pač dostojno zaključimo to kratko analiziranje grškega genija. Jonski filozofje Tales, Anaksimander, Anaksimenes, Heraklit; eleati: Ksenofanes, Parmenides, Empedokles, so s svojimi teorijami o postanku in razvoju sveta dali podlago moderni Kant-Laplace-ovi teoriji; atomista Leukip in Demokrit pa sta s svojo atomistično teorijo, ki velja še danes, položila temelj moderni fiziki. Visoko nad vse druge grške filozofe sta se povzpela Platon in Aristotel. Platon je prvi zamislil veličastno teorijo o idejah, ki so vzrok vsem ustvarjenim rečem in njihovo bistvo in vzor, stvari pa so le odsev teh večnih idej, katerih popolnosti se naj bližajo. Aristotel je to zamisel nekoliko spremenil, spopolnil in s svojim vseobséžnim znanjem združil vse vede v svoji filozofski teoriji, ki vršiči v nauku o bistvu teles; to obstoji po Aristotelu v zvezi med snovjo in likom (materia in forma); vsako bitje sestoji iz snovi, ki ji da lik (forma) potom deja (actus) bivanje in bistvo; snov je nepopolnost, dej je popolnost. Aristotelovo filozofijo je sprejela katoliška Cerkev za svojo, veliki Tomaž Akvinec (1225—1274) pa je vse verske in moralne

nauke katoliške Cerkve postavil na podlagu Aristotelove filozofije. Tako je Stagiritova filozofija postala »philosophia perennis«, filozofija, ki velja na veke.

Par vzgledov sem ti hotel navesti, iz

roda. Ako hočeš narod ne morda umeti, ampak vsaj nekoliko poznati, moraš umeti njegov jezik. Kadar znaš jezik, tedaj šele pojdi med narod, ga poslušaj in študiraj in primerjaj s svojim in — žetev bo velika.

CATANIA: STOLNICA.

katerih vidiš, kaj je grški narod dal svetu. Že iz tega, kar sem navedel, lahko razumeš, zakaj se še danes grški jezik poučuje; saj je jezik najglasnejši, najnaravnejši pa tudi najboljši tolmač vsakega na-

Ako me hočeš torej, mladi prijatelj, odslej spremljati po grških tleh, kjer bo deva opazovala življenje, sedanje in preteklo, sem ti na razpolago. Drugi mesec se v Trstu ukrcava. Na svidenje!

PODLESNA VETRNICICA.

PROF. FR. PENGOV.

Kedaj bo konec nesrečne zime, smo se povpraševali že meseca svečana, ko je bil povsod še hud mraz. A dotedaj jasno nebo se prevleče s kosmičastimi oblaki. Kmalu zapihlja vetrec in vrši črezdalje močnejše in se podi krogi hišnih voglov ter stresa in se poskuša ob slabo zaprtih oknih.

Mar prinese novo sneženo plahto? — Ne, saj to ni več bridki dih severnika izza Grintovca, ampak mehka, skoro topla južna sapica. Od časa do časa se razburi v vihiro, podi pred teboj cele trume oblakov in neusmiljeno razmetava ve!o listje.

Marčevo deževje izpremeni še hitreje pokrajini lice; umazano rumeno šumi snežnica po jarkih in potokih, vode naraščajo in prestopajo bregove in marsikje se trudijo ljudje in si belijo glave, da stro moč divjih valov. Pa vode se odteko in prijazne ovčice se prikažejo kot beli oblaki na nebu, vesela čredica prve pomladi.

Toda pomlad ne prihaja nenadoma; s trudom se mota iz starega zimskega snega, iz umazane prsti, ki se po!agoma taja. Sneg ostane še v marsikateri dragi, v senci za podom in po višjih hribih. Četudi sije solnce z vso milobo opoldne v dolino, vendar na večer še vedno zmrzuje in na jutro se ti zanohtava; ledene sveče visijo ob vodnjaku, le korakoma se umika zimski stariha ter skuša zabrisati sledove blažilnega delovanja bližnje vigradi z lahкими snežnimi potresi in z nočno zmrzolino notri do začetka maja.

A močnejše postaja solnce od dneva do dneva; dalje se mudi na obzorju; njegovi ognjeni jeziki ližejo vedno hlasnejše ob trdovratnih zadnjih snežnih lisah; da, poleg njih opažaš že veselo organsko življenje. Mušice se zbujaajo ob studencu in potoku, ki prosta ledenih verig, zvoneč in žuboreč, v živosrebrni spomladni opravi veselo dirjata s hriba navzdol proti ravnim travnikom.

Čuj, kaj odmeva tako radostno nad zelenkastim poljem? —

Visoko med oblačnimi ovčicami trepeče škrjanec in neutrudno vabi pomlad v deželo.

Ko začuje mlada travica doli na zemlji to vabilo, takoj pokuka malce iz zemlje in radovedno prisluškuje s prišpičenimi ušesci med velimi lanskimi bilkami, kaj da pove prvi glasnik pomladi. Ta se je vrnil v svoji zarjaveli romarski halji ravnokar z grških otokov. S svojo sladko, tako dolgo pogrešano pesmico se dviga iz temnega razora ob prvi jutranji zarji kvišku skozi gosto meglo. Bogateje in slovesneje kipi iz njegovega grlca, ko se vije nad zemeljsko meglo naravnost proti vzhajajočemu viru svetlobe.

Pevec na jutranjem nebu slednjič izgine, le slišiš ga še.

»Tebi, le Tebi v čast, o Gospod, doni njegov pobožni jutranji psalm!«

Da jih ne osramoti skromna graminea, ki se ji tako mudi iz tal, so priboli na vabilo škrjančkovo iz zemlje tudi belj zvončki, ki poganjajo vsemu svetu v znak veselja nad novim življenjem; rumene trobentice zatrebijo na loki pastircem, naj kmalu ženo na pašo; jelševa in leskova podraščina pa zažiga v žveplenorumenem pelodu obilno kadila zaželeni pomladanski prijateljici.

Tudi male podlesne vetrnice, anemone, ki so se v bližnji hosti zibale pod bukovjem in gabrovjem še v napol zimskih sanjah, so čule klic škrjančkov, a ni jih še mikalo iz zatišja.

»Bodimo oprezne!« so šepetale druga drugi. »Vsa čast škrjančku! Saj mu ni osebno ničesar očitati; a kot na vremenskega preroka se nanj vendarle ni zanašati. Časih se ga loti nekaj kot lahkomišljenost; pride prezgodaj, dela vriščečo reklamo za pomlad, pa mu pomladanski sneg zabriše v zahvalo zadnjo črno pego zemlje na njivi . . . Ne, le mirno počakajmo, da se oglasi za par dni v goste škorec in se vrne lastovica. Ta sta pametna, zanesljiva preroka, ki jima lahko zaupaš, ker razumeta svoj posel.«

Čez teden dni je res mrgolelo na graščinem pašniku, mali, s hrastovino porastli hosti sredi polja, pisanih škorcev. Pomešani med jate kavk so si iskali še zelo pičlega živeža po pustih poljani.

Že prvi večer si lahko čul zanimiv dialog starejšega para na hrastovi veji blizu ceste.

»Prekmalu smo prišli!« je golčal gospodar; »ni ga še zelenega lističa na drevju in sočne muhe ni dobiti v kljun; z velikim trudom sem staknil par starih, suhih žuželčjih mumij, za katere se komaj izplača odpreti kljun.«

Gospodinja ni dala odgovora, a vse je kazalo, da ni ravno židane volje.

»Zakaj vendar nismo ostali doli na Rivieri, ko smo vendar tam tolikrat slišali svarilo »casa per forza non vale scorza« (naglica ni pridna)!« povzame iznova mož; jezilo ga je, da mu žena ne odgovori in rad bi se bil skregal z njo, da se vsaj majčkeno razvname in ogreje, zakaj večerni hlad mu je pretresal nežne ude... »Pa saj si le ti edinole vsega kriva, kakor si bila lani. Vsako leto se ti tako strašno mudi na kmete!«

»Če se mi mudi, pa tudi vem, čemu se mi mudi!« se oglasi nejevoljno samica; »in sramovati bi se moral, če bi ne vedel tega tudi ti. Saj boš ravno tako oče najinih otrok, kakor jaz mati.«

»Bog obvaruj!« zavrne užaljeni oče. »Kdo mi more očitati, da se ne veselim najinih malih? Morda želiš, da naj pri tem mrazu celo eno zagodem?«

»Zapoj — seveda!« ukažejo mati, toda z naglasom, ki se mu glavar družine ni upal niti za trenutek ustavljati.

Pritisnil je flavto k ustnicam in zažvižgal najlepšo pesem, kar jih je znal. A ko je začula soproga prve zvoke, je zamahnila s krili okoli sebe in šavsnila s kljunom po nesrečnem pevcu.

»Nehaj!« je kriknila. »Tvoja pesem je tako žalostna, da mi gre mraz do srca. Poskrbi raje, da poskočijo vetrnice izpod mahnate pernice! Menim, da je že skrajni

čas zato. In človeka manj zebe, če vidi tudi druge prezebatl.«

Pa komaj so zaslišale vetrnice prve škrjančkove trilčke, že so pomolile svoje glavice iz zemlje. Ker je bila zemlja še močno stlačena, zato so delali pot mladim cvetom zakrivljeni peclji treh ovojnih listov, ki so ovijali cvetno glavico z zelenimi pleniciami, kakor skrbna mati svoje dete.

»Prekmalu je še!« so šepetali cvetni brstki. »Kako malo pač pristuje »modremu« škorcju, da nas hoče speljati na led! Dandanes se res ne moreš na nikoogar na svetu več zanesti.«

Prišla je lastovka, kot ena zadnjih znanilk spomladi, drza, nemirna jadrnica, ki je prišla od daljnih bregov senegalskih, da se naseli pod slamnato streho slovenskega ratarja, ki jo pozdravlja kot sveto ptico, ki naj mu odvrča strelo in druge nesreče od hiše.

»Čriii! čriii!« je gostolela in rezala zrak s svojimi dolgimi, špičastimi vesli. »Na dan! Po konci, nespametne cvetlice! Mar ne čutite, da je prišla devica pomladi?«

Toda naše vetrnice v hosti so postale previdne. Zgrnile so le zelene svoje šerpe malce narazen in pokukale vun.

»Ena lastovka še ne naredi pomladi,« so pomislile. »Kje pa imaš soprogo? Si pač prišel sem le kot oglednik, da vidiš, ali se da že živeti pri nas ali ne; in zdaj bi se rad iz nas nekoliko ponorčeval. Toda ne boš se; zakaj dobro vemo: če se le enkrat pošteno prehladimo, pa smo pri koncu za celo leto.«

Užaljeno je zacvrčala lastovica in sela na petelina vrh strehe vaške podružnice. Vetrnice pa so potrpežljivo čakale. A ne vse; nekaj jih kar ni moglo počakati in vrgle so v toplem opoldanju solncu pajčolan z glave. Pa ponoči jih je pičil mraz prav v srce in glas o žalostni katastrofi je šel po vsej deželi in provzročil dokaj groze med otroki Flore.

Slednjič je vendar prišla tako zaželela pomlad. Pisala je bila sicer že davno popreje, da pride dne 21. sušca ob 7. uri 21 minut popoldne z osebnim dvornim

vlakom od Trsta sem; a ni se držala program, kot se rado zgodi pri visoki gospodi. Prišla je neke prelepe, mile, tihe noči.

Nihče je ni videl, zato tudi nihče ne ve, kakšno je njeno obličje; a vsi hrepnimo po njej in se ji zahvalujemo in jo blagoslovljamo. Po gozdu in travniku gre blagoslovljena njena pot, le en poljub drevju in cveticam in mahoma se odpirajo popki. — Zadahle hleve obišče in odveže goveda od jasli in jih spusti vunkaj na travnik.

V globine tvojega srca prodre njena miloba in ti jih razveseli. Ko odeva pred šolskimi okni naravo v spomladansko sezono, tedaj kipi v marsikakem dijaku kot v mladem vulkanskem žeknu, da ne more ostati miren na klopi, in velik kup pogreškov v šolski nalogi mu obtežuje vest.

Slovesno zvonjenje s stolpnih lin se meša med vonjavo vzbujene spomladi; iznad visokih cerkva oznanjajo zvonovi delopust velikonočnih praznikov. Butare nosijo otroci na ramah, z oljčnimi vejami v rokah poje verni zbor: Vstal je Kristus, aleluja!

Ali je morda to slučajno, da se strinjata po času aleluja narave in cerkveni aleluja? Nikakor ne. Kakor je rešena narava spomladi zimskih okovov, tako je bilo rešeno človeštvo po Kristusu verig greha in smrti. Veseli vrisk oživljene narave in dušni jubilej krščanski se spajata na ta kraljevi dan svetlobe in prostosti v najkrasnejšo harmonijo.

Pa pomlad ne izvrši svojega dela v enem dnevu. Trudi se noč za nočjo in prihaja najpreje k onim, ki najbolj hrepnijo po nji.

To je bil tudi vzrok, da je prišla še v prvi noči svo-

jega prihoda takoj k našim Anemonkam, ki niso mogle več strpeti v svojih zelenih pletih.

Rekla je samo: Ena, dve, tri! in že so stale pred njo v novih, večinoma belih, tuintam tudi zlatih krilih (rumene vetrnice) tako lepe in čvrste, da je zapel škorec v jutro, ko jih je ugledal, svojo najbolj čarno kitico.

»Oj, oj . . . kako lepo je vendar na svetu!« so vikale mlade sestrice. »Kako toplo nas boža solncece, kako mično nam godejo ptičice! Tisočkrat je lepše tukaj nego na lanskem prostoru.«

A tako so govorile vsako leto; saj so se pomikale s svojimi korenikami na leto le za par centimetrov naprej; na to govorjenje nam torej ni dati veliko.

Ko je svet videl, da so vstale vetrnice, tedaj je bil velik del okolice ves iz sebe. Truma malih šolarčkov je že štela na prste, kdaj se začno velike počitnice; in bukev v logu — kako se je pač zdela sama sebi zapuščena!

»Ali ne prideš kmalu tudi k meni, vila spomladna;« je povpraševala drhteče; »saj sem vendar stokrat imenitnejša od borih zlatičnic v hosti in napetih brstov v resnici ne morem obdržati več zaprtih.«

»Že pridem, že pridem!« je zatrjevala pomlad, »a majčkeno moraš še počakati.«

In šla je mimo v bližnje gaje in sosednje hribe in pri vsakem koraku so se prikazovali na odru novi igralci in igralke: na travniku je razpela marjetica svoj rožnobeli parasol, ob

Matusovi jami je odprlo na kupu gramoza kurje zdravje (Draba verna, Hungerblümchen) svoje male cvetke, plešec (Capsella bursa pastoris,

Hirtentäschchen) si je obesil pastirsko torbico okrog ramen,

TAORMINA: OSTANKI STARODAVNEGA GLEDALIŠČA.

skromni lapuhek je ponujal na zlatem cvetnem krožniku svoje zdravilo za pljuča; bil je to sinko, oblečen z luskolisti, oče lapuh pride z velikanskimi listi šele par mesecev pozneje. Ob solčnih bregovih kuka boječe izmed zelenega listja modra ljubica (vijolica) in napo'njuje okolico s sladkim vonjem. Preproste, skromne so prve cvetlice spomladi, in vendar se jih veselimo bolj nego njih poletnih sestra, ki so morda bogatejše po barvi in duhu; so pač prve in najljubeznivejše hčerke narave, ki nam oznanjajo po dolgi, turobni zimi zmago luči in spomladi.

Tudi vetrnic so bile dan za dnevom gostejše trume. V gostih šopih so stale ob vznožju bukve in nagibale okrogle glavice sramežljivo proti rodni zemlji.

»Le svobodno oči v višavo!« je bodrila pomlad, »veselite se božjega solnca! Kratko je vaše življenje, zato bodite vesele, dokler ga imate!«

Vetrnice so ubogale. Širile so in raztezale zelene listne ročice in bele cvetne liste na vse strani, da se napijo do sita žarnega solnčnega nektarja. Pri najmanjšem pišu je zadevala glavica ob glavico in to je povzročalo v celi družbi glasen smeh in mnogo dobre volje.

»Zdaj pa ne zdržim več!« je zaječala bukev, in njeni brstiči so se razpočili; list za listom je prilezel iz zelene zibelke, se razvil in služil za pahalico vetru. Mogočna zelena krona se je bočila nad zemljo kot veličastna živa kupola.

»O Bog, mar je že večer?« so se povpraševale prestrašene Anemone, ki se jim je zdelo, da se je popolnoma stemnilo.

»Ne... to je smrt!« je naznanila pomlad. »Vaše življenje je pri koncu; je pač z vami tako, kot z vsemi stvarmi na svetu. Danes kalijo, jutri cveto, pojutrišnjem morajo umreti.«

»Umreti?« je zaječalo nekaj drobnih vetrnic. »Ali moramo res že umreti?«

In nekaj starejših je kar zardelo na cvetnih obrazkih jeze in togote.

»O, saj vemo!« so se prenašale, »bukve nas mori. Sebičnica prestreže sleherni

solčni žarek, namenjen za nas; ne privošči nam niti najmanjše kalorije. Kako grdo je pač tako ravnanje!«

Nekaj dni so očitale bukvi njene pregrehe in se topile v solzah. Pa je prišla zopet naokoli pomlad, in sicer zadnjikrat; obiskala je še hrast in nekatere druge pozniče.

»Vlezite se zdaj lepo tiho in mirno in zaspíte sladko pod zemljo!« je nagovorila vetrnice. »Upirati se vam ne pomaga prav nič. Zakon narave je tak. Obljubljam vam pa že danes slovesno: Ob letu osorej pridem zopet in vas zbudim k novemu življenju.«

In cvetke so ubogale; le par trdovratnejših je spenjalo še glavice kvišku; toda postale so docela neokusne in dobile dolge, čapljaste vratove (cvetna stebila), da jih res ni bilo lepo videti. Slednjič pa so se sklonile tudi njim ošabne glavice in so zvenele. Pomlad je spravila svoje hčerke k sladkemu počitku.

Pomlad, prijazna, sladka pomlad, bodi tisočkrat pozdravljena!

Zdrave tudi ve prve, ljube glasnice pomladi: žvrgoleči škrjanček, šumeči studenček in ve prve cvetlice v dolini, med njimi ne zadnje, draže Anemone!

Zdravstvuj, nebeška devica pomladi, ki nam prinašaš solnčnega zlata v izobilju in nebesne modrine, petja in vonjave in sladkih, novih upov! Rešila si nas mrzlih, temnih, ledenih okov, oprostila noči in teme in turobnih dnevnih mrakov. V tisočerihslikah kalejdoskopa narave mi kažeš veličino in dobroto in človekoljubnost mojega Stvarnika. V duši mi vzbujáš novo veselje do življenja, novo moč in delavnost.

Po anemoni, ki ji kličeš: Carpe diem! me učiš na novo vzljubiti svoje stanovske dolžnosti in me priganjaš k delu, dokler je še dan. Ti me zbudiš v ranem jutru s pesnijo škrjančkovo in slavec me nežno uspava ob poznem večeru; tvoja lepota, o mila pomlad, je povod, da pozabljam za trenotek, kako minljivo in ničevno je vse na svetu!

Trpečim, obupajočim kličeš usmiljena sestra pomladanska: Ne obupaj! Vse se obrača in spreminja na zemlji. Ta zemlja, pred kratkim še pustinja sibirski, pokrita z visokim snegom, se je zopet odela v ljubko zelenje; cvetne dišave in ptičje petje napolnjuje ozračje, slednja napol zamorjena mladičica poganja, zadnji prašni atomek živi in se poigrava v solčnih pramenih, najmanjša cvetličica zasope iznova, pozabljeni črvic v prahu pride v bleščeči novi obleki na dan. Tudi tvoja pomlad bo napočila. Njene zelene bilke že komaj čakajo pod mrzlo sneženo odejo; en dih od zgoraj in skoro se stopi led in raj vzcvete okoli in okoli tebe!

Tebi, mili slovenski dijak in študentka, pa kaže pomlad na čebelico, ki zbira med, na mravljo, ki se trudi neugnano, na kmetiča, ki seje in ti kliče: Če hočeš dočakati kedaj bogate jeseni, vesele žetve in košnje, potem sej, pridno sej sedaj v dnevih svoje mladosti! Sej v duhu, ne v mesu, da ne boš žel kedaj od mesa pogubljenja. Če je svet lep in nepokvarjen, bo tak tudi sad.

Kaj pa poreče ljuba pomladna deva starčku, ki s trudom leze ob palici z golo

glavo med njenim bujnim cvetjem, blizu groba ob času preropenja, suh list, ki ga kmalu odnese veter?

Ne boj se tudi ti! Res je sicer minula tvoja pomlad, toda za človeka, pobožnega in čistega, z vero in upanjem v srcu, je še druga višja, neminljiva pomlad, koje cvetje ne zvene nikoli. Ali mar Oni, ki lišpa to minljivo zemljo s tako bajnim pomladnim čarom, ni mogočen dovolj, da ti pripravi lepši in trajnejši stan, ki ga krasi večna pomlad, v katerem cvete nezvenljivo cvetje? Ali ni govoril svoje dni Gospod, da nam pripravi lepše stanovanje, kakor je na zemlji? Ali ni obečal kraja, kjer bo Bog obrišal vse solze iz oči, kjer smrti ne bo več, ne joka in žalovanja?

Najlepša pomlad tu na svetu vendar ne more usušiti naših solza, ne olajšati naših bolezní, ne pomladiti naših starajočih se udov.

Tvoje cvetje, uboga zemeljska pomlad, zaljša mrtvaške posteljice rajnih anemon, posipa človeške grobove in veneva. Anemona je zadovoljna s svojo usodo, človeško srce pa hrepeni mnogo više in ga zadovolji le druga večna pomlad.

VELIKONOČNI DIH.

SPISAL STANKO BOR.

Petindvajseto Veliko soboto je mesila Mejačeva gospodinja peko za k žegnu. Petindvajsetkrat je vstala v trdni temi na Veliko soboto: v trdni temi, ko so brnele prve popolnočne ure iz zvonika, ko še ni popolnoma pogasnil včerajšnji ogenj v peči, ko so po hiši še brneli zadnji odmevi kladiv, ki so tolkla orehe in lešnike za potice, ko so še zveneale resne in težke besede Velikega petka in so še viseli v zraku v sobi zadnji odsevi žalostnega dela rožnega venca, ki je zaključil Veliki petek. Štiriindvajsetkrat sinoči; štiriindvajsetkrat si je takoj nato privihala rokave, vsula v nečke pripravljeno moko, pogledala na okoli, če je še vse tako pripravljeno in na svojem mestu, kakor si je pripravila vče-

raj, in če ni česa pozabila; štiriindvajsetkrat je potem v božjem imenu začela.

Petindvajsetič pa jo je peljala prva pot v podstrešno sobico. Postala je pred vrati kakor bi si prav ne upala vstopiti. Prijela je za kljuko in poslušnila, odvila je luč in vstopila po prstih. Stopila je po prstih in brezslušno k postelji, privzdignila luč in zastrmela v miren obraz spečega. Gledala je vanj in gledala, vzprejela in spremila vsak dih, ki ga je dihnil, rahlo vztrepetala, če je bil eden močnejši ko drugi in glasnejši in neenakomernejši. Hipoma je postavila luč na mizico, kakor bi se naenkrat spomnila česa silnega in nujnega in stopila tik k postelji, rahlo prišla za odejo in jo še rahleje potegnila spečemu tesno k vratu,

mu pokrila z njo razkrito roko in se zopet zagledala v njegov obraz. Sklenila je roke v krilo, obraz ji je žarel sreče in ljubezni. Tedaj se je speči lahko zgani in glasneje zadihal — zgani!a se je in prijela hitro za svetilko. Pogled ji je padel mimogrede na črno obleko in na bel ovratnik. Speči je dihal zopet ko prej. Ozrla se je še enkrat na obleko in bel ovratnik in takoj nato na njega in zopet na črno obleko in na njega in potem vtretje. Pri tem pa ji je desnica kakor nehote segla k očem — in poteč-

kakor žarki majevega solnca. Tako tesno so se zarile in zasekale lepe misli z izhodiščem v podstrešni sobici v misli na Veliko soboto pri mesenju, ki so bile štiriindvajsetkrat po vrsti v bistvu iste, da ji je prekipovalo srce v neizmerni sreči, v komaj pojmljivi radosti. Tako polno lepega, svečanega, velikonočnega je bilo njeno srce, da je pljusvalo čez robove in hotelo izliti nekoliko vsaj tega lepega in svečanega in velikonočnega. In v polglasnih zlogih so zakipele iz njenega srca velikonočne pesmi

SIRAKUZE: STARI VODOVOD.

nila je po njih in odš!a po prstih, tiho in brezslušno.

In šele potem je stopila h kvasu in od kvasa k nečki — in potem je šlo kakor do slej štiriindvajsetkrat s to edino razliko, da so bile misli petindvajsetič vse svečanейše, krasnejše, tako neizrečeno lepe, da ji je med delom včasih zastala roka in se dvignila glava in poslušnila proti podstrešni sobici. Kakor bi prihajalo iz tiste podstrešne sobice, kakor od žarnega ognjišča sreča, kakor od nevidnega ognja, ki jo obzarja in ji sega do srca, kakor da je zgrnila Velika noč ves svoj čar in vso svojo prelest v tisto sobico in odseva sedaj iz nje

in napolnile sobo in pregnale iz nje zadnje odseve velikega tedna in žalosti in jo napolnile z velikonočnim duhom in veseljem.

Tako hitro in lahko ji je šlo delo izpod rok, tako hitro in prijetno je minil čas in je korakal beli dan s prvimi svojimi znanilci iz daljnih poljan, da se je zdrznila, ko se je zgani!o v podstrešni sobici. Prisluhnila je in prenehala z delom. Korake je začula in umivanje in zopet korake. Prisluševala je napeto in pazno, v rokah je držala sol — ali ni osolila; iztres!a je sol in prijela za mleko — ali ni ga vlila; izpustila je posodo z mlekom in prijela jajce, da ga ubije, in ga držala pripravljeneга tik

nad robom velike sklede, samo trkniti bi bilo treba — ali kaj ko so vse misli kakor na povelje splavale v podstrešno sobico, se ponižno stisnile v kot in pazno in z veliko natančnostjo pazile, da-li niso pozabile česa pripraviti. Šele ko so zaškripale podstrešne duri, so smuknile misli skozi odprta vrata, planile v sobo in se vrnile na svoje mesto. In pogledala je v naglici in kakor vprašaje na jajce, čemu ga drži, pomislila, nato odložila jajce in prišla za solnico, osolila in prišla za mleko.

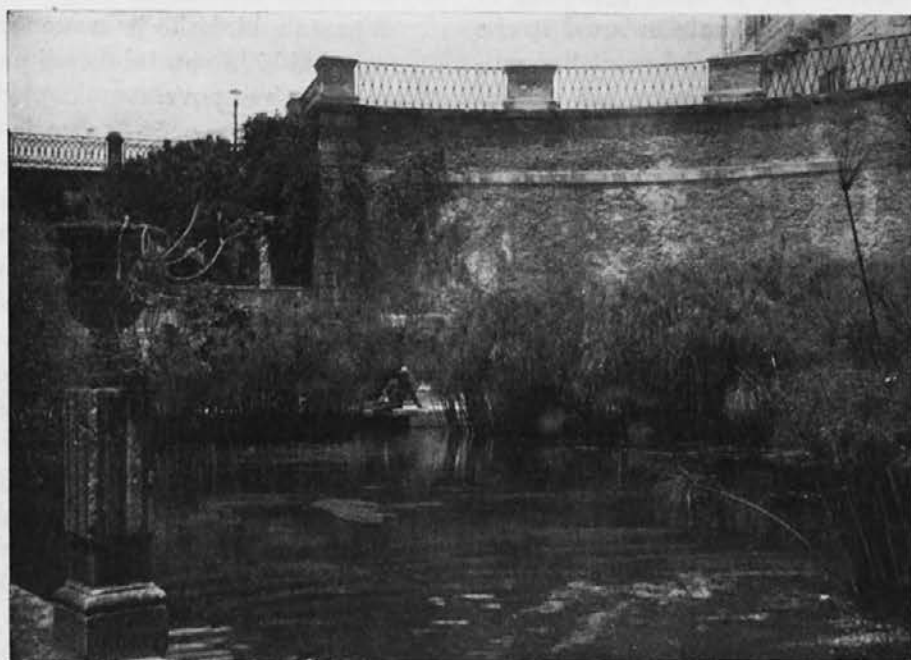
In pogledala ga je od dela in oči so se ji svetile kakor v silnem ganutju.

»Kaj ne bi še počival?« se je oglasil oče in se sklonil na postelji.

»Moram v cerkev, opravi!o se kmalu začne! Drugače me sploh ne bi pustili pred velikonočno procesijo domov, da niso župnik izprosili, ker me rabijo. Z Bogom!«

»Srečno!« sta rekla oče in mati.

Slednja se je sklonila nad nečko in ni mogla v prvem hipu nadaljevati dela, ni vedela, kje naj nadaljuje, kje je nehala. Oče

SIRAKUZE: ARETUZIN VRELEC.

Tedaj se je pojavila na pragu vitka postava, oblečena v dolg črn talar, z debelo knjižico v roki in z biretom na glavi.

Mleko je pljusnilo čez robove, skoraj si ni upala pogledati k vratom, tako skrivnostno veličastno in pritajeno častljivo — se ji je zdelo — se je pojavilo na pragu.

»Dobro jutro, mama!«

»Bog daj, Janko!«

»A'j ste pridni in neutrudljivi!«

»Kaj ne bi še malo počival? Včeraj si prišel pozno in pot te je utrudila!«

»Kaj to? Ali bo zame tudi hlebček kakor ponavadi?« se je nasmehnil.

»Da, še vprašaj?«

je strmel s postelje na vrata, za katerimi je izginil sin, in se ni ganil — kakor v sladki omotici in prijetnem neverjetju. Potem je hotel nekaj reči in se je obrnil s pogledom na njo — ali samo usta je odprl, besede ni izrekel.

Gospodinja se je v tistem hipu okrenila in pogleda sta se ujela, zakresala se ko dva žarna ognja, pokimala v znak razumevanja in rekla tiho in nežno besedo ko dve zlati kresnici ob srečanju na kresni večer. Oče se je zganil in hotel reči — da bo treba vstati ali koliko da bi utegnila biti že ura in če je že čas vstati, ali da bo treba iti k živini ali kaj takega — pa ni rekel.

Mati — ah, ona sploh ni mogla ničesar reči, najmanj da bi rekla o njem, ki je izginil za vrati . . .

Bilo je tako neizrečeno milo in praznično v celi hiši, napolnilo je celo hišo, napolnilo predvsem srca. V daljnih pokrajinah, solnčnih in cvetočih in pomladnih pokrajinah je vstal velikonočni dih in hitel na vso moč s svojim čarom in opojem. Ko je vstala, ga je že začutila in zaslutila, prihital je že do oglov hiše in je že objemal hišo in jo ogrinjal v svoj praznični plašč; ko je bila v podstrešni sobici, je lezel pritajeno in prikrito skozi okna in vrata in izpod strehe v hišo in jo polnil in ožarjal in dičil s svojim duhom. Tako mogočen ni bil velikonočni dih vseh štiriindvajset let skupaj. Glej, mislila si, da si začutila, ko si vstala, že ves njegov napoj in vso njegovo sladkost, a ko si bila v podstrešni sobici, si spoznala, da ga nisi čutila niti tretjino, da šele sedaj prav čutiš. A glej njegovo veličastvo in mogočnost in neizmernost. Šele sedaj ga čutiš, ko je odšel v cerkev, ko si ga videla v duhovniški obleki z biletom na glavi in začutila z vso silo, da bo v par urah pred o'tarjem, in ko se je križal tvoj pogled — z moževim pogledom.

Sklonila se je nad nečko in prilila mleka. Velikonočni dih ji je sijal z lic, iz oči, rajal okoli nje, rajal po sobi in spletal vence iz bujnih rož prekomorskih vrtov.

»Kaj boš že vstal?« je vprašala, ne da bi se okrenila.

»Moram! K živini je treba in potem v cerkev!«

Velikonočni dih je zarajal živahneje in veseleje z novo silo v njo. I v njega je planil, zakaj nič več ni mogel govoriti, in je odšel v hlev.

Vstala je hči, vstali so sinovi — vsem je žarel velikonočni dih z obrazov, ali vendar njej najbolj. Hči je hotela pomagati in se navidez hudovala, ker je niso vzbudili — ali ni se pritaknila dela, ker je odšla v cerkev in za njo vsi bratje in oče.

V cerkev! — Kako bi šele tam čutila velikonočni dih! O, ti dobrotljivi Bog, kaj si mi dal dočakati!

Velikonočni dih je polnil sobo kakor z najdražecenejšimi in najizbranejšimi in najprijetnejšimi dišavami. Polnil je srce s sladkostjo, vodil misli na svojih lagotnih krilih po samih rajskih vrtovih. Čutila je ta dih in ga dihala, pila je ta dih in se naslajala na njem.

Prihital je najmlajši sin in prinesel v ponvi blagoslovljene žerjavice, ki jo je vsula v peč in na njej zakurila ogenj za peko žegnja.

»Mama, Janko je zraven!« je hitel ves iz sebe in zrl v mater žarečega obraza.

Vprašala bi, kako je zraven in . . . in . . . ah, kaj bi le vprašala, če ji pa srce toliko pove in vse pove.

Naložila je v peč — srce je utripalo, zakaj pri blagoslovljenju je bil on zraven — in odšla nazaj v sobo, da reže od zmese nega kose in naredi hlebce in hlebčke za vse člane družine — i za njega.

Velikonočni dih je plul po sobi vedno žarneje in opojneje.

Prva leta je bilo malo hlebčkov — gospodar, njegov oče in hlapec in dekla. Potem je raslo število, namesto umrlega starega očeta je bilo treba pet drugih. In z vsakim letom je rasla ljubezen, s katero je delala hlebčke — takorekoč za svojo lastno kri. Gospodarjev je prvi hlebček — povrsti potem kakor so se rodili.

Velikonočni dih je puhnil v njo z vso svojo silo in vsem svojim čarom in vsem svojim sijajem, ko je odrezala za njega. Osem let so ji misli zastajale ob tem trenutku, se bale, trepetale, dvomile, želele, upale, prosile. In danes — resnica . . .

Zastala je z delom in zrla v testo. Kakor da je pozabila česa ali da bi radi vdihnila v to snov nekaj posebnega, nekaj več kakor v druge hlebčke, nekaj, kar ji leži v srcu, pa ne more na dan. Kaj bi to bilo, če ne goraka ljubezen, goraka molitev za srečo in stanovitnost, gorak up in delec brezmejne lepote velikonočnega diha, ki ji polje po žilah in se raduje po sobi in spleta vence iz bujnih rož rajskih vrtov? Kaj bi to bilo, to more čutiti le njeno srce . . .

Zvonovi, zvonovi! — — —

Ne, velikonočni dih ni prikipel do vrhunca, ko je stal med vrati in povedal, da mora v cerkev, in je začutila pri tej misli in pri misli na njega v cerkvi, da je tu višek; ni prikipel do vrhunca, ko je zakurila nad žerjavico, pri katere blagoslovljenju je bil! Ko je odrezala za njegov hlebček, je zaplul in zakipel silneje, kipel, kipel in valovil in trosil opojnost in svečanost in prazničnost in se strnil v višek sedaj.

Zvonovi iz Rima! Po treh dnevih molka in žalosti — zvonovi iz Rima! Prvi označevalci vstajenja — zvonovi iz Rima!

Kaj ni sedel — kakor bi bilo pred letom ali dvema letoma — na praču, ker je bil premajhen, da bi ga vzeli s seboj v cerkev, strmel ves zavzet na nebo in čakal, da pridejo zvonovi iz Rima. Hotel jih je na vsak način videti, ko se bodo vračali po zraku, in jih prvi pozdraviti, zakaj težko mu je bilo po njih. Čakal je in čakal — nankrat se je oglasilo v zvoniku pritrkava-

nje. Ves žalosten in vznemirjen je vtaknil prste v usta in pricapljal v sobo k njej in jokaje tožil, ker jih ni videl. So-li morda prišli od druge strani? Saj je rekel atek, da je na tej strani Rim.

O, kakor je bilo lansko leto! . . .

Pritrkavajo zvonovi, glasovi hite po vasi kakor srebrni, hite čez plan, hite po polju, hite v daljne kraje oznanjat velikonočni dih, hite v srca in budijo radost in srečo in sejejo mir. Velikonočni dih hiti za njimi in kamor doseže njih glas, tja seže njegov sled — cvetoč, pomladni, priveden iz daljnih pokrajin.

Pri Mejaču se je oglašil že preje. Samo z novo silo se je podkrepil sedaj in s spremeljevalci je prišel. Zakipel je v takem veličastvu, takem čaru in sijaju, tako brezmejno lepo in rajsko, da je pokrila lahna rosa Mejačičine trepalnice in se je — od prevelike sreče ali ganutja — zgrudila na kolena, da prisostvuje glavnim delom svete maše, pri kateri je njen sin subdijakon.

DROBIŽ

Naloga za risarje.

Perspektivno narišite kocko. Rob kocke je dolg 5 cm. Učenčevo oko leži 5 cm nad in 3 cm na desno od kocke ter je oddaljeno od sprednje plohe 25 cm. Sprednja in zadnja ploha sta pročelni (frontalni), druge plohe pa normalne. Riše naj se s črtalom na navadni papir. Gimnazijcem v pojasnilo. Naloga se da rešiti le s pomočjo takozvanih distančnih točk. Distančne točke dobimo, ako odmerimo oddaljenost (distanco) 25 cm na črti obzornici (horizontu) na desno in levo od zorne (glavne) točke. V distančne točke na obzornici težijo horizontalne preme, ki so nagnjene 45° na narisno ravnino, torej v našem slučaju diagonale zgornjega in spodnjega kvadrata na kocki.

(Imena rešilcev v prihodnji številki.)

Petstoletnica ustoličenja koroških vojvod.

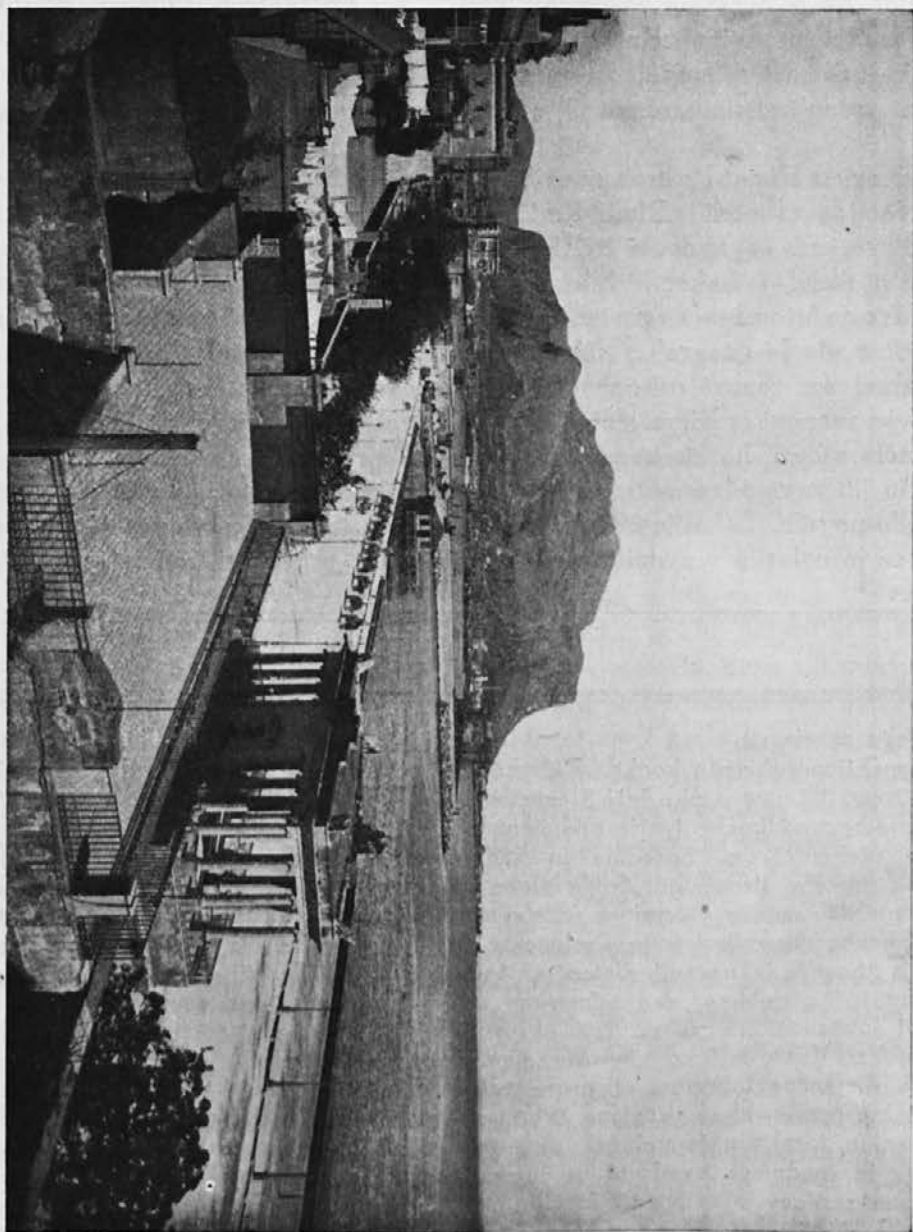
Osemnajsti marec letošnjega leta je bil pomemben zgodovinski dan za celo Slovenijo. Tedaj je namreč poteklo 500 let, odkar je bil koroški vojvoda Ernst Železni (411—424) v slovenskem jeziku slovesno umeščen za vrhovnega gospoda v Korotanu. Četrto nedeljo v postu leta 1414. so prihiteli pod Krnski grad

koroško-slovenski velikaši in ljudstvo, da zaprisežejo in skupno pozdravijo svojega novega vladarja. Obred slovesnega ustoličenja se je vršil nekako takole: Na takoimenovani knežji kamen se je usedel preprost kmet. Kmeta so obstopili v podobi polkroga boljari in zastopniki vseh slojev, nestrpnost pričakujoč novega vladarja. Ko se je približal bodoči gospod dežele, ki je nosil v desnici veliko pastirsko palico, znamenje vojvodske oblasti, je zavladovala na gosposvetskem polju grobna tišina. Oči zbranih stebrov Slovenstva so bile uprte v novega vojvodo, ki je glasno v slovenskem jeziku prisegal, da prihaja v deželo kot zaščitnik pravice in skrben čuvaj narodnih svobodščin. V znak prijateljske vezi, ki naj vsekdar družijo ljudstvo in novega vladarja, je podaril kmetu konja in mladega vola. Po končani prisegi se je vršil slovesen izprevod. Praznično oblečena mladina je v prekipevačem navdušenju prepevala slovenske narodne pesmi, za narodne svetinje navdušeni starci pa so hvalili Boga, da imajo zopet svojega kneza, variha pravice in miru. — Kakor obred sam, tako je zanimiv tudi njegov historično-pravni pomen. Izmed avstrijskih narodov

smemo posebno Slovenci biti ponosni na naše pradede, ki so tako ljubili svojo materinščino in tako visoko cenili stare šege in navade, da so stoletja zaprsegali svoje vladarje v slovenskem jeziku po narodno-kmetiškem običaju. — O postanku tega lepega običaja molče

pravega slovenskega vladarja. Eneja Silvij Piccolomini, poznejši papež Pij II. († 1464), ki je kot tržaški škof in intimni zaupnik Fridrika II. dobro poznal naše kraje, izpričuje, da se je posluževal koroški knez v uradnih zadevah celo pred cesarjem izključno le sloven-

PALERMO : V OZADJU MONTE PELLEGRINO.

zgodovinske priče. Nekateri menijo, da ga je prvi vpeljal že koroški vojvoda Ingo. Vsekakor pa sega v zgodnjo slovensko prošlost in je v dobi nemške kolonizacije gotovo obujal in poživiljal slovensko narodno zavest. Na slovesen in slovenski način umeščen knez se je čutil tudi v javnem političnem življenju kot

skega jezika. Zgodovinar Unrest pripominja, da se je zgodilo to zaradi tega, ker so smatrali nekdanjo Karantanijo za slovensko provincijo. Tudi sicer je bilo slovensko uradovanje na Koroškem že dolgo v navadi. Opat Ivan iz Vetrinja, ki omenja ustoličenje Majnharda, vojvode Tirolskega in Goriškega, iz

leta 1286., dostavlja: »Ako se je kdo v prisotnosti cesarja pritožil čez vojvodo, je bil ta dolžan zagovarjati se le v slovenskem in nobenem drugem jeziku.« — Ustoličenje Ernsta Železnega po starem slovenskem običaju je tem pomenljivejše, ker svedoči, da je takrat tudi preko slovenskega ozemlja zavela pomlajena narodna zavest, eden glavnih znakov splošno-evropskega razvoja v prvi polovici petnajstega stoletja. Ko pa se je v poznejših decenijah jel ojačevati v alpskih deželah nemški živelj, so začeli zapadati pozabljivosti tudi slovenski narodni običaji. Koroški deželni stanovni so se sicer še dolgo ob vsakem novem ustoličenju zavedali svojih starih privilegijev, toda poznejši vojvode niso več razumeli slovenskega jezika in zato tudi niso znali ceniti častitljivih slovenskih obredov in priseg, ki so prej ustvarjale nekako očetovsko vez med priljubljenim vladarjem in poslušnim ljudstvom. — Po preteku 500 let so se pač razmere izpremenile. Ni tu mesto, da bi razlagali vzroke tega žalostnega pojava. Kakršnakoli je bila usoda minulih vekov, v veselih in tužnih dneh se je boril nekdanji slovenski Koročan za ohranjenje starih narodnih svetinj — svete vere in materinščine in se tako medsebojno podpiral in vzdrževal. Zato pa budi petstoletnica zadnjega slovenskega ustoličenja v prsih domoljubnega Slovence hvaležno čustvo občudovanja naših prednikov in njihovih potomcev, ki so ob vsaki priliki pokazali izredno odporno silo nasproti prodirajoči germanizaciji. Historija narodov gre svojo pot, toda smer zgodovinskimi dogodki določa moč zdrave ljudske psihe. Ljudstvo, ki se v znamenju sloge in edinosti ter v zaupanju na pomoč od zgoraj legitimnim potom poteguje za »staro pravdo«, ustvarja moč, ki je jačja od afriških sfing.

Dr. Fr. T.

Dva kongresa na ameriških tleh. V dneh od 8. do 15. septembra minulega leta se je vršil v ameriški republik Kolumbiji veličasten evharistični kongres. Svetovni evharistični kongresi niso nič presegali slavlja, kakršnega je ta ameriška država priredila v čast evharističnemu Bogu. Kongresu je predsedoval nadškof glavnega mesta (Bogotá) in primas Kolumbije dr. D. Bernard Herrera Restrepo. Navzoči so bili tudi ostali škofje republike. — Za časa kongresa je 4000 otrok prejelo prvo sv. obhajilo. Ko je ob tej priliki nadškof Herrera nagovoril prvoobhajnance, so bili celo navzoči moški do solz ginjani. Po vseh cerkvah glavnega mesta pa tudi drugih mest in vasi v republik se je opravljala štirideseturna molitev in druge evharistične pobožnosti, tako da je bila cela

Kolumbija kakor oltar, postavljen v čast evharističnemu Jezusu. — Posebno sijajna je bila sklepna procesija. Šest belcev je bilo vpreženih v krasen voz, ki je bil narejen nalašč za to priliko. Na vozu je bil pripravljen krasen tron za Najsvetejše, pred katerim je klečal nadškof Herrera in dva druga škofa. Pred vozom so stopali v nepreglednem izpredvodu gojenci raznih zavodov, zastopniki katoliških društev, člani senata in ljudske zbornice, nazadnje svetna in redovna duhovščina s svojimi škofi. Tik za Najsvetejšim je šel predsednik republike z ministri in poslanikom sv. stolice. Naposled gojenci vojaške šole in vojaštvo v praznični uniformi. — Na trgu »Bolivar« pred katedralo je primas dal več kot stotisočglavi množici blagoslov z Najsvetejšim. — Ta kongres je pokazal, kako katoliška je republika Kolumbija. Katoliško je ne samo ljudstvo, katoliška je tudi vlada, katoliški tudi zakoni. Neposredno pred kongresom je bil v državni zbornici sprejet sledeči zakon: Postavka I. »Ob priliki narodnega evharističnega kongresa izraža prebivalstvo Kolumbije po svojih zastopnikih Jezusu Kristusu, Odrešeniku v presv. Evharistiji, čustva vdanosti in zahvale, da s tem pokaže svojo vero in svoj katoliški značaj, obenem pa, da od Njega izprosi milost trajnega miru in napredka republike.« Postavka II. »Ta zakon naj se v večini spomin vkleše v marmornato ploščo; ista naj se vzida na kraj, ki ga določi primas republike.« Postavka III. »Stroške prevzame vlada.« Nato slede podpisi predsednika in ministrov.

Drugi misijonski kongres v Bostonu (19. do 22. oktobra 1913). Zanimanje za katoliške misijone tudi med ameriški katoličani zelo napreduje. Po višini letnih prispevkov za zunanje misijone je Amerika sedaj že na drugem mestu. Še pred 10 ali 12 leti so znašali letni prispevki Združenih držav Severne Amerike komaj 360.000 K; l. 1912. pa že 1.752.000 K. — Da bi bilo delo za misijone uspešnejše in enotnejše, se je sprožila misel skupnih ameriških misijonskih kongresov. Prvi tak kongres se je vršil meseca novembra l. 1908. v Chicagu. Drugi, še sijajnejši, pa preteklo leto v Bostonu. Udeležilo se ga je poleg papeževega delegata Bonzana 6 nadškofov, 60 škofov, več sto duhovnikov in 1800 odposlancev raznih misijonskih družb. Predsedoval je kardinal O'Connell iz Bostona, ki je v otvoritvenem govoru poudarjal, da so tla za misijonsko delo sedaj tako ugodna kakor še nikoli. Napočila je ura, ko morajo tudi katoličani svobodne Amerike stopiti na plan. Bog sam, ki je ka-

toliško Cerkev v Ameriki po hudih poizkušnjah pripeljal slednjič do popolne svobode in blagostanja, je razodel katoliški Ameriki njen misijonski poklic. — Zvečer prvega dne — bila je ravno nedelja — so se vršile skoro po vseh bostonskih cerkvah pontifikalne večernice, pri katerih so govorili škofje in misijonarji. Ljudstvo se je v velikanskem številu udeležilo teh pobožnosti. 75 cerkvâ je obiskalo nič manj kot 170.000 vernikov. Naslednja dva dneva sta bila odločena podrobnemu delu po raznih odsekih. Ko se je obravnavalo o notranjih misijonih, se ni prezrló velevažno izseljeniško vprašanje. Zadnji dan so nato zborovalci storili še važen sklep, ki priča o ameriški velikopoteznosti: Da bo misijonsko delo še enotnejše in uspešnejše, naj se sestavi posebna komisija, ki bo prevzela vrhovno vodstvo vse misijonske propagande v Zedinjenih državah. Člane te komisije imenujejo škofje. Ustanovi naj se tudi osrednji urad, kjer se bodo stekali vsi prispevki za misijone in se od tam naprej oddajali svojemu namenu.

Kako je živel minister Zaleski. Ravno na sv. večer 1913 je umrl finančni minister grof Zaleski, po rodu Poljak. O njegovem zasebnem življenju poročajo poljski časniki sledeče: »Versko življenje pokojnega grofa in njegove družine je bilo skoraj samostansko. Vsak dan se je v njegovi hiši brala zjutraj sveta maša, katere se je udeležil minister z vso svojo družino in služabniki. Sam je vsak dan prejel sv. obhajilo. Po zajtrku je bil čas odločen za delo. Ravnotako po kosilu: kratek oddih in zopet na delo. Ob petih so bile v domači kapeli litanije z blagoslovom, pri katerem je minister prav rad sam orgljal. Potem je sledil sprehod in čas do večerje se je porabil za resne in verske pogovore. Ob 9. zvečer je bila v kapeli večerna molitev, po kateri je vsak šel k počitku. Kakor je minister Zaleski živel, tako je tudi umrl, previden s sv. zakramenti in vdan popolnoma v božjo voljo. Še pred smrtjo si je prepovedal vsak pomp pri pogrebu in izrazil željo, naj se mu nikar ob odprtem grobu ne govori v slovo. Zaleski je bil nenavadno nadarjen in izobražen. Njegova izredna bistrost duha je bila splošno priznana, ne le v Avstriji, marveč tudi v inozemstvu.

Katoliški zavodi v Skadru. Skader, za katerega so Črnogorci toliko žrtvovali, ne da bi si ga bili prisvojili, šteje 30.000 prebivalcev. Od teh je 3000 katoličanov, 2000 pravoslavnih in 25.000 albanskih mohamedancev. Avstrija je imela po prejšnji pogodbi protektorat nad katoličani. Ustanovila je razne katoliške zavode v mestu. S pomočjo Avstrije je bila sezidana stolna cerkev, v katero lahko gre do

5000 ljudi, frančiškanska cerkev s šolo, bolnišnica in hiše več redov. Jezuiti imajo v Skadru semenišče in misijonsko hišo. Z zidanjem semenišča so začeli že leta 1848., toda nestrpni mohamedanci so jim sproti podrli, kar so s težavo in ogromnimi stroški sezidali. Leta 1854. se je vnovič lotil tega dela msgr. Guzielmi, hoteč sezidati semenišče za vse albanske škofije. Vodstvo semenišča so hoteli prevzeti jezuiti iz Benetk, ki so takrat bile še avstrijske. Z zidanjem se je začelo spomladi leta 1856. Toda meseca junija je bilo začeto delo zopet od Turkov uničeno. Takrat je Avstrija poslala pred Skader bojno ladjo, in to je pomagalo. Drugo leto je stavba lepo napredovala in že leta 1859. so bili v semenišče sprejeti prvi gojenci. Na željo avstrijske vlade študirajo skadrski bogoslovci nekoliko semestrov tudi v Inomostu. K semenišču spada tudi tiskarna, v kateri je izšel leta 1911. laško-albanski besednjak, ki ga je spisal jezuit P. Busetti. — Zavod Frančiška Ksav. daje skadrski katoliški mladini priliko obiskovati trojno šolo: šestrazredno ljudsko, trirazredno strokovno in trirazredno trgovsko šolo, na kateri se poučuje v štirih jezikih: nemškem, laškem, francoskem in albanskem.

Laudonova pobožnost. Slavni general Laudon je bil poklican k cesarici Mariji Tereziji. Ravno v trenutku, ko bi moral stopiti v avdienco dvorano, je začelo zvoniti po dunajskih cerkvah poldan. General, ki ni imel toliko časa, da bi opravil svojo molitev, se je vsaj prekrižal pri vходу v dvorano. To je pa opazila cesarica, ki se je takoj z Laudonom pošalila, rekoč: »Ali se me tako bojite, ljubi general? Vidim namreč, da se križate, kakor pred hudoblo!« — »Oprostite, Veličanstvo,« odgovori Laudon, »ravno je zazvonilo in moja mati mi je globoko v srce zasadila načelo: Najprej Bog in Mati božja, potem angeli in ljudje...« — »To je jako lepo,« pohvalila je cesarica hrabrega generala. »Kakor pogumno branite moj prestol, tako izbornó branite tudi svojega Boga, ki je tudi moj Bog.«

Zapravljeni talenti. Leta 1818. je naredil zrelostni izpit v Pfortu izredno nadarjeni sin protestantskega pastorja Ernest Ortlep. Imel je čudovit talent za klasične jezike. Goethejevo Ifigenijo je prestavil na grško, in ko so prestavo pokazali pesniku, se je kar začudil, da se je delo nadarjenemu mladeniču tako posrečilo. Toda kmalu je bil konec njegove slave. Vzrok je bil — alkohol, ki je mladega dijaka tiral v pogubo. Univerzo v Lipskem je moral radi slabega življenja zapustiti; tudi oče ga ni več poznal za svojega sina. Napisal je celo vrsto člankov, ki so bili s pohvalo

sprejeti, toda za kaj večjega mu je manjkalo moralne moči in vztrajnosti. Padal je vedno globlje. Tuintam se je še dvignil. Ko mu je bilo 53 let, je še naredil učiteljsko skušnjo, toda zaradi svojega življenja ni dobil nikjer službe. Tako se je vlačil po ulicah, beračil in prodajal svoje verze. Od cesarja Viljema, ki je bil takrat še princ, si je izprosil podporo: na pošti so mu izplačevali vsak dan 2½ groša, kar je na leto znašalo okoli 100 K. Včasih se je prikazal tudi v zavodu, kjer je v mladih letih tako dobro študiral. Tu so dijaki, ki so poznali njegovo preteklost, kazali nanj s prstom. Pijan se je mešal mednje in jim citiral svoje verze. Dostikrat je med poukom stal pod odprtim oknom in žalosten poslušal, kako so učenci brali in predstavljali njegove priljubljene pisatelje. 14. junija 1864 so ga našli mrtvega v obcestnem jarku, kamor se je bil v pijanosti zvrnil.

Zamorec pisatelj in govornik. Dr. Brooker Washington je govoril v Pragi o zamorcih v Ameriki: Tri stoletja je tlačilo črnce suženjstvo, in šele v l. 1861—1865 je osvobodil Abraham Lincoln štiri milijone črncev suženjskih spon. Sedaj jih je deset milijonov. Bilo je torej štiri milijone zamorcev, ki so postali svobodni državljani; toda bili so brez imetja, niso znali ne brati ne pisati, pač pa pridno in dobro delati. Ko se je za njih vzgojo zavzela krščanska družba, je izobrazba zelo hitro napredovala. Dr. Washington sam je bil vzgojen v katoliškem duhu in je ustanovil pred 30 leti zavod za črnce, ki je imel 130 dijakov. Sedaj ima 176 učiteljev in 1600 dijakov. V začetku ni imel niti vinarja; sedaj pa imajo šolska poslopja in zavodova posestva vrednost 1.000.000 dolarjev. Uči mlade zamorce primernege dela in jih svari pred sramotno lenobo, ker leno pleme mora propasti in izginiti. Poučuje svoje učence v rokodelstvu, stavbarstvu in kmetijstvu na lastnih zemljiščih. Ima tudi zavod za akademike. Čez 6000 žen in mož je izšlo iz njegovega zavoda, v katerem vlada krščansko mišljenje. Gojenci tega zavoda ustanavljajo zopet nove šole, tako da sedaj že 57% črncev zna brati in pisati. Napredujejo npravno in versko. Pošiljajo misijonarje in učitelje svojim črnim bratom v Afriko, in mladi ljudje iz Afrike se prihajajo k njim vzgojevat. Imajo 200 časopisov in toliko premoženja, da plačajo 600 milijonov dolarjev davka. Letno pridobiva črno pleme 11 milijonov dolarjev na premoženju. So tudi jako muzikalični. Ko se je češki skladatelj, mojster Ant. Dvořák leta 1890. mudil v Ameriki, so ga vprašali, kaj misli glede narodne ameriške glasbe. Dvořák je na to vpra-

šanje odgovoril, da morajo, če hočejo imeti svojo narodno glasbo, vzeti jo iz napevov črncev. Doktorjev imajo črnici nad 2000, enega pesnika in enega slikarja. V kiparstvu in drugih umetnostih se v Ameriki nikjer ne odlikujejo. Govor črnega doktorja je bil zelo zanimiv in spoznalo se je iz njega priznanje krščanstvu, ki jim je, kakor povsod, prineslo izobrazbo in napredek.

Preporod na Francoskem. Kulturni boj na Francoskem se je v zadnjih letih močno poostiril. Svobodomiselstvo dela sistematično na to, da iztrebi religijo. Tega tudi ne taji. Že l. 1903. je zaklical v francoskem drž. zboru poslanec Aulard: Mi hočemo iti do konca. Zahtevamo, da se odpravi vera kot taka. Prevrat vsega, kar obstaja, se mora tako izvršiti, da ne bo nobena reč več spominjala na religijo. Govorica in mišljenje mora biti tako preustrojeno, da bodo pojmi: Bog, duša itd. za nas popolnoma španske besede, s katerimi naj ne vemo nič početi. Podobno, samo še bolj bogokletno se je izrazil veliki mojster prostozidarske lože Delpech: Poderimo stare templje in sezidajmo nove. Najprej mora biti popolnoma uničeno papeštvo. — Taki in enaki klici in njim sledeča dejanja niso mogla ostati brez odmeva v francoskih katoličanih. Zadnji čas dohajajo vedno veselejša poročila o nekem novem svežem gibanju francoskih katoličanov, ki se kaže v vseh stanovih, tudi med delavstvom. Zadnje poletje se je n. pr. 15.000 krščansko organiziranih železničarjev poklonilo brezmadežni Devici v Lurdu. Pred kratkim je vzbudil veliko pozornost govor orleanskega škofa Toucheta, ki je izjavil, da bi utegnili francoski katoličani nenadoma zapreti vse svobodne krščanske šole v državi. S tem bi sebi prihranili mnogo stroškov, ki bi jih lahko porabili v druge namene, vlado bi pa spravili v neprijetno zadrego, če bi parlament hotel glasovati za fanatične zakonske predloge, s katerimi rušitelji cerkvâ groze katoličanom. Tisti, ki poznajo francoski narod, pravijo, da versko stanje tam ni obupno in da je upanje, da se obrne na bolje. Francoska ima predvsem zelo močen srednji stan, ki je močna opora Cerkve in njeno najboljšo upanje v boju za osvobojenje. Zdrav srednji stan ima za posledico fino razvit npravni čut. Pravijo, da moralnost v ožjem zmislu stoji na Francoskem više kot na Nemškem, in statistike to potrjujejo. Francoza odlikuje njegova viteška narava, veselje za vsako blago podjetje. To se kaže tam, kjer je treba kaj žrtvovati. Za misijone n. pr. dajo francoski katoličani več krvi in denarja, kot katoličani vseh drugih dežel. Tem lastnostim se lepo

pridružujejo treznost, pridnost in varčnost, ki delajo Francoza dostopnega za vzvišene ideale krščanstva.

Lutrova smrt. Kakor je bilo do novejšega časa glede Lutrovega življenja po zgodovinskih knjigah vse polno nasprotujočih si mnenj, tako so tudi njegova zadnja leta in zlasti njegovo smrt prav različno slikali. Jezuitu P. Grisarju, ki je pred kratkim spisal o Lutru veliko delo »Luther« v 3 zvezkih, priznava celo protestantska kritika, da je ne samo strogo znanstveno, temveč da piše tudi skoziinskozi objektivno. Kakor že prej Denifle (Luther und Luthertum), tako je Grisar na podlagi najbolj zanesljivih virov opisal znamenito Lutrovo osebnost, zlasti njegovo notranje življenje in njegove dušne boje, ki odsevajo iz vseh njegovih spisov. — Célo Lutrovo življenje je bilo zanimivo, zanimiva tudi njegova smrt. Že l. 1541. se je Luter sprijaznil z mislijo na svojo smrt, od maja l. 1545. ga je ta misel navdajala z vedno večjo otožnostjo. Semtertja se je umaknil celo iz Wittenberga, ker ni mogel več gledati prevelike nravne podivjanosti, ki je bila posledica njegovega krivega nauka. L. 1539. že je začel bolehati (na kamenu), a hujši kot to so bili notranji boji, ki so mu grenili zadnja leta njegovega življenja. V dolgih nočnih urah so se ga lotevali težki dvomi in bojazen, če bi njegov nauk le ne bil pravi. Zraven je prišel spor z raznimi teologi, ki se niso mogli nikdar zediniti, z dvornimi juristi, ki so preveč cenili »papeško« (kanonično) pravo, in pa z mogočnimi in samopašnimi knezi. Na svoj zadnji rojstni dan je še svaril svoje pristaše, naj bi ne onečaščevali njegovega nauka, ker so mu s tem več škodili, kot »papisti«. Smrt ga je dohitela nenadoma, ne da bi bil kaj slutil. Dne 18. februarja 1546 okrog 3. ure zjutraj ga je zadel mrtvoud, in sicer v njegovem rojstnem kraju Eisleben, kamor je bil prišel, da poravna neki spor grofa Mansfeldskega. Na predvečer svoje smrti je zapisal na steno pri postelji s kredo besede: »Kuga sem ti bil, papež, v življenju; v smrti ti bom smrt« (Pest war ich, Papst, dir im Leben; im Tode werd' ich dir Tod sein). Po izjavi nekega sodobnika je umrl z zahvalo zato, da mu je Bog Oče razodel svojega Sina Jezusa Kristusa, in z zaupanjem, da vsled svojega nauka ne bo pogubljen, temveč da bo večno živel. Kakih 20 let po njegovi smrti se je v nekih krogih raznesla vest o Lutrovem samomoru vsled izmišljene izjave njegovega služabnika. Katoliški učenjak N. Paulus je l. 1898. razkril neistinitost te legende. — Luter je hotel kat. Cerkvi in papežu zadati smrtni

udarec, pa je še sam moral dočakati začetek slavnega tridentinskega cerkvenega zbora, ki je razpršil vse dvome in podal vernikom nepokvarjen katoliški nauk, obenem pa z zdravo postavodajo zagotovil sv. Cerkvi zmagoslaven razvoj. Po tem vesoljnem cerkvenem zboru se je bogoslovna znanost čudovito povzdignila, in kakor že dolgo prej ne, je vzcvetelo notranje krščansko življenje.

Geografske drobtine. (Zbira profesor dr. V. Šarabon.)

Za spomenik pri Lipskem so porabili 12.000 kubičnih metrov granita in 290.000 stotov betona. Visok je 91 metrov.

Židje v Avstriji bogatijo čimdalje bolj. Nad 70% vseh avstrijskih akademikov je Židov, ravnotako 75% socialnodemokratskih voditeljev. Četrtnina kraljevine Češke je tako ali tako last rodbine Rotšild, dobra tretjina ogrske dežele je v židovskih rokah.

Vstopnine umetniških zbirk v Italiji leta 1913. do konca septembra, so dosegle vsoto 1.150.000 lir, 291.000 lir več kakor lansko leto v istem času. Mislili bi, da bo Rim s svojimi zbirkami na prvem mestu, a je šele na četrtem, 193.000 lir. Prva je Florenca, 275.000; sledijo Benetke z 222.000 in takoj nato Pompei, 195.000. Neapel je precej daleč zadej, 88.000; sledi mu Milan z 82.000 lirami itd. Prav daleč zadej je Palermo, 12.000, in kar skrije se Turin, 2800. Najmanj dohodkov je izkazal arheološki muzej v Anconi, celih 88 lir! Seveda se zelo velike vsote porabijo za vzdrževanje zbirk, popraviljanje itd., zato dobiček ni tako ogromen kakor bi bilo pričakovati ob pogledu na milijonsko bilanco. Radovedni smo na ljubljanski muzej!

Italijanska himalajska ekspedicija je dosegla rekord v višini, posrečilo se ji je priti na vrh nekega 7800 m visokega velikana na Pamiru, imenuje se Kun. Pot na vrh, plezanje itd. je trajalo 27 dni!

V okolici Kapskega mesta (Capetown) ob rtiču dobre nade se nahaja nad 2000 divjih cvetličnih vrst več kakor v celi Angliji. Sploh je flora najznamenitejši znak teh daljnih krajin. Iz šole nam je znano, da so Feničani opluli imenovani rtič; malokdo pa vé, da se je najbrže tudi dvema Genuežanoma posrečilo priti okoli Afrike — bratoma Vivaldi l. 1291.

V Bolgarijo je lansko leto izvažala največ Avstrija, 25% vsega importa, sledila je Nemčija z 19 in Anglija z 12%.

Za ogrsko parlamentsko strazo so izdali tekom zadnjega leta 188.000 K. Ker je vrgla vsega skupaj kakih 50 upornih

in žugajočih poslancev na cesto, pride na enega poslanca 3760 kron. Torej 3760 kron je bilo treba, da so postavili enega poslanca na zrak, precej draga zabava.

Kamerun moramo popraviti. Sedaj so izmerili definitivno vse ozemlje, ki so si ga Nemci in Francozi izgovorili l. 1911. Stari nemški Kamerun je meril 495.600 km², sedaj pa meri vsa nemška posest 790.000 km².

Islandija dobi prvo železnico; vseučilišče že ima, s 40 dijaki. Tudi enega stražnika so imeli, sedaj pa ne več, ker se že nad 30 let ni pripetila nobena nerednost. Železnica bo tekla od glavnega mesta Reykjavika do sela Thingvalla, pristanišče v Reykjaviku bodo popravili in moderno uredili. Znamenito je še nekaj drugega. V tej deželi se ne sme točiti nobena alkoholna pijača, nihče ne sme uvažati alkohola. V Reykjaviku imata pa Norveška in Francija svojega poslanika; in ker glede alkohola ta dva nista tako stroga kakor islandska vlada, sta te dni vložila prošnjo za uvoz alkohola za domačo uporabo. Izjemoma jima je vlada ugodila, smeta torej naročiti alkoholno pijačo za dom, a ne več kot 800 litrov. Posebnih pojedin torej ne bosta mogla prirajati; 800 litrov je dovoljenih namreč za celo leto, dobra dva litra na dan.

Koliko donáša železnica? Najbolj se izplača proga Dunaj—Varšava, za vsak kilometer nese na dan 496 frankov. Druga je železnica Lancashire—Yorkshire v Angliji, 459 frankov. Alzaškotarinške proge izkažejo 231 frankov dohodkov na kilometer in na dan, belgijske 199, avstrijske 148, italijanske 107, španske 102. Na Francoskem severna proga 218 frankov, vzhodna 147, zahodna 105, orleanska 103, južna pa samo 93. Šantunška železnica na Kitajskem dá 121 frankov na dan in kilometer.

Zgodovinske anekdote. (Zbira profesor dr. V. Šarabon.)

Zmota ni greh. Znamenitega pridigarja Monsabréja — cerkev Notre Dame v Parizu — ustavi nekoč pred pridigo postarna dama in mu pravi, da ima težko vest. Ogledevala se je v ogledalu in zdela se je samasebi zelo lepa; boji se pa, da ne bi postala nečimerna in vpraša Monsabréja, ali je ta domnevana nečimernost greh. Monsabré jo pogleda in reče potem mirno in ljubeznivo: »Pojdi v miru, hčerka moja, nikar si ne delaj težke vesti: Zmota ni greh.«

Dobri opazovalci. Slavni profesor psiholog dr. Bronardel je obiskal nedavno — lani 1913 — neko privatno norišnico pri Parizu. Predstavili so mu celo vrsto bolnikov,

nazadnje jo je udaril pa še sam po zavodu, da bi videl kakega posebnega norca. Ravnatelj zavoda ga potem vpraša: »No, kako se Vam dopade pri nas?« — »Res izvrstno. Imel sem priliko opazovati par prav interesantnih slučajev. Videl sem n. pr. med drugimi na vrtu nekega majhnega gospoda, v sivi obleki, s čudnim slamnikom na glavi. Taka nora vprašanja mi je stavil, da sem se izborno zabaval; to je največji norec, kar sem jih videl v svojem življenju. Ali mi morete povedati, kdo da je?« — »Da, to je slavni pisatelj Paul Bourget, ki je seveda čisto zdrav in se nahaja v mojem zavodu samo za par dni, v svrhu študij za svoj novi psihologični roman.« — Molk. — Četrť ure pozneje prileti k ravnatelju Bourget ves v sapi in mu kliče že oddaleč: »Gospod ravnatelj, čestitajte mi, danes sem imel izredno srečo; videl sem nekega norca, on bo junak mojega romana. Zelo suh je, salonsko obleko nosi in cilindar.« — »Da, res je,« pravi ravnatelj, »to je profesor Bronardel, slavni psiholog.«

Balzac — grafolog. Balzac, izvrstni francoski romanopisec, 1799—1850; grafologija = čitanje značaja iz pisave. — Balzac se je pečal z grafologijo in je trdil, da jo dobro razume. Neka dama mu prinese šolski zvezek. »Povejte mi, učeni mojster, kakšna bodočnost čaka učenca, ki je pisal ta zvezek!« Balzac gleda, naguba svoje goste obrvi in vpraša: »Ali ste Vi mati tega dečka? Morebiti sorodnica?« — »Ne mati, ne sorodnica, čisto nič v sorodu.« — »Povem Vam tedaj čisto resnico, ta deček je malopriden in zabit, nikdar ne bo nič iz njega.« — Dama buči v smeh in pravi: »Kako to, gospod Balzac, da ne poznate te pisave? Saj je to vendar Vaš zvezek, od tedaj, ko ste hodili v šolo!« — Zgodovina molči o odgovoru slavnega grafologa.

Naše slike nas to pot povedejo na slovečo Odisejevo Trinakrijo, današnjo Sicilijo, ki jo obkroža na severni strani 7 liparskih otokov. Med temi otoki, ki so vsi vulkanskega značaja in ki se že od najstarejših časov niso naveličali bljuvati iz sebe lave in žvepljenih parov, posebno slovi Stromboli — 12'6 km² — nekoliko višji kot naša Šmarna gora. Stari so menili, da se greje v njegovi notranjosti Eol, bog vetrov, ki povprečno vsakih 10 minut izpušča na prosto prenadležne žveplene pare. Tudi mesta na Siciliji trpko okušajo že od pamtiveka hudomušno zlobo vulkanskih sil. Južno od Etne počiva starodavna Catania, ki jo spominja na prošli sijaj znamenita stolna cerkev, delo normanskega vojvode Rogerja I. († 1101). L. 1169. in 1693. je potres porušil katedralo, ki so jo

pa pozneje iznova restavrirali. Ko je prišlo mesto po »Sicilijanskem večeru« (1282) pod oblast aragonskih vladarjev, so ti izvolili kor katanske stolnice za družinsko rakev. V cerkvi počivajo tudi sv. Agata in sv. Rozalija ter Vincenzo Bellini, komponist opere »Norma«. Na severnem pobočju Etne pa se razprostira Taormina, stari Tauro menium, ki se odlikuje po izredno lepi naravni legi. Stari pisatelji so nazivali mesto »biser Sicilije«, ki se ne dá s peresom opisati. Visoko na skali so zgradili že Grki in za njimi Rimljani prostrano gledališče, kamor je prihajalo na tisoče radovednih gledalcev. Za časa saracenskega navala, v osmem stoletju, je postalo mesto in gledališče kup razvalin, iz katerih še danes govori tragika nevzdržnega časa. Kakor Taormina je danes tudi mesto Sirakuze le še magni nominis umbra. Stari vek je bil poln njegove slave in veličine. Za dobe procvita je velik vodnjak, aquaedukt, napajal nad 1.200.000 grških in feničanskih kolonov. Jedro grške naselbine je bil otok Ortygia, tik kraj obali, znan po oboževanem studentu Fontana Arethusa. Po izpričevanju pravljice je bila nimfa Aretuza hči pomorskega boga Nereja in Doride. Ko jo je nekoč zasledoval vodni bog Alfej, je ubežala Aretuza po morju na Sicilijo, kjer jo je njena zaščitnica Diana izpremenila v studenec. Med najstarejše grške kolonije na Siciliji prištevamo tudi Palermo, stari Panormus, kjer si še danes v tesnem objemu podajata roko orient in okcident. Ozke ulice z orientalsko omreženimi okni in balkoni ter normansko-saracenske katedrale na vsak korak spominjajo na dobo Arabcev in nemškega cesarja Fridrika II., ki je nameraval obnoviti staro rimsko gospodstvo ter napraviti Palermo za prestolnico. Po obglavljenju Hohenstaufa Konradina je delilo mesto usodo ostale Sicilije ter ostalo aragonsko do l. 1738., ko so je dobili Burbonci. Od l. 1860. pripada Palermo Italiji in je danes eno najvažnejših mest na Siciliji. — dan.

Važna stoletnica v zgodovini jezuitskega reda. Avgusta meseca letošnjega leta preteče 100 let, kar je papež Pij VII. s posebnim pismom (bulo) na novo vpostavil jezuitski red; tega je bil namreč Klement XIV. leta 1773. na pritisk španskega, portugalskega, francoskega in neapolitanskega dvora razpustil. — Jezuitski red je bil že od svojega početka naprej močna opora sv. Cerkve, zato je imel vse čase mnogo nasprotnikov. Ustanovil ga je pod

imenom »Družbe Jezusove« (D. J., lat. S. I.) sv. Ignacij Lojolanski leta 1534., potrdil ga je pa papež Pavel III. leta 1540. Zaupanje najvišje cerkvene oblasti si je pridobil že v prvih letih svojega obstanka vsled uspešne obrambe katoliške vere pred krivimi nauki nemškega reformatorja Martina Lutera. Neprecenljive so zasluge, ki si jih je red stekel z vzgojo in izobrazbo moške mladine. Po vseh večjih katoliških mestih imajo jezuitje že od nekdanje svoje zavode in šole; tudi mnogo univerz je bilo njim v oskrbo izročeni. Da bi mladino ohranili nepokvarjeno, so vpeljali zanjo duhovne vaje in ustanavljali Marijanske kongregacije. Te slednje so bile prvotno izključno dijaška ustanova. — Na znanstvenem in umetniškem polju so slavo družbe povzdignili sloviti učenjaki, ki so izšli iz nje. Ne le bogoslovna znanost, temveč tudi svetne vede, matematika, zgodovina, naravoslovje, zvezdoslovje, se ponašajo z znamenitimi učenjaki iz družbe Jezusove (Secchi, Braun, Wasmann i. dr.) — Končno ne smemo pozabiti, da je družba poslala v svet tisoče in tisoče vnetih in požrtvovalnih misijonarjev, ki so oznanjevali med pogani sveto vero. S ponosom zre red na sv. Frančiška Ksaverija († leta 1552. na otoku Sancian na Kitajskem), na Petra Claverja († 1654) in druge slavne svoje prednike, med katerimi jih je mnogo prešlo mučeniško krono pri oznanjevanju svete vere. Zanimivo je, da so bili jezuitje čislani celo na cesarskem dvoru v Pekingu na Kitajskem, kjer so si pridobili velike časti kot učenjaki, zlasti kot matematiki in zvezdoslovci. Tudi Kranjce je proslavil kot dvorni astronom na Kitajskem jezuitski misijonar P. Avg. Hallerstein z Dolenjskega, o katerem poje pesnik Jakob Zupan v Kranjski čbelici:

Ga Krajna rodila,
Jezuiti dobe,
Pekinga častila,
Kam Kranjec ne gre?

Svoje misijonske postaje imajo jezuitje po vseh delih sveta. — Sovraštvo do reda tudi po letu 1814. ni ponehalo. Več evropskih držav je izdalo zakone zoper jezuite. Iz Rusije so bili pregnani leta 1820. (samo tukaj se je po prizadevanju carice Katarine II. red ohranil tudi med l. 1773. in 1814.), iz Švice leta 1847., iz Nemčije leta 1872., s Francoskega leta 1901. Od leta 1904. naprej je v Nemčiji posameznikom bivanje zopet dovoljeno, ne smejo pa stanovati skupaj v večjem številu po redovnih hišah.

LUKA VILHAR

urar, Ljubljana, Kopitarjeva ulica št. 4

priporoča prečastiti duhovščini in slav. občinstvu svojo veliko in bogato zalogo

priložnostnih daril

kot ure, verižice, uhane, zapestnice itd. po najnižjih cenah.

Za solidno in točno postrežbo se jamči.

I. KETTE

Ljubljana, Franca Jožeta c. 3.

Klobuki, čepice, perilo, kravate, palice, dežniki, galoše, toaletne potrebščine itd. Vsi predmeti za telovadbo, turistikó in drug šport.

Knjigoveznica

,Kat. tisk. društva'

v Ljubljani

se priporoča ::

v izvršitev vsakovrstnih knjigoveških del.

Knjižnicam znaten popust. Solidno delo, zmerno cena.

Kupujte edino

,Sava'-kremo

(čistilo).

Dobiva se povsod.

Fr. P. Zajec, izprašani Ljubljana, Stari trg 9

optik, priporoča svoj dobro urejeni optični zavod kakor tudi različne vrste naočnikov, sčipalcev, toplomerov, daljnogledov itd. Popravlja očni, sčipalcev itd. izvrsuje dobro in cenol

G. F. Jurásek

uglaševalec glasovirjev in trgovec glasbil

Ljubljana, Poljanska c. 13.

Velika zaloga prvovrstnih glasovirjev, pianin, harmonijev, gosli, tamburic, kitar, citer in vsega glasbenega orodja. Najboljše strune (Wachold in druge). Zavod za uglaševanje ter popravlja vseh glasbil. Jamčim plameno 10 let. Posojevalnica glasovirjev in harmonijev po najnižjih cenah. — Dobro blago se samo livall.

Zavod za tehnične in elektrotehnične naprave

Koncesionirano podjetje za električne naprave, napeljave električne luči in prenos moči, telefonske, brzojavne in signalne naprave. Dohava in montiranje motorjev na bencin in petrolin ter Dieslovih motorjev. V zalogi vedno v veliki izbiri: elektromotorji, ventilatorji, obločnice, žarnice, telefoni, vsakovrstni instalacijski material, mazilna olja in masti, sesalke, lestenci za elektriko in plin ter sploh vse tehnične potrebščine.

Popravlja vsakovrstnih strojev.

Proračuni na zahtevo zastoj.
Moderna mehanična delavnica.

VOJNOVIĆ & CIE, Ljubljana, Dunajska cesta 22.

K. A. KREGAR

Ljubljana, Sv. Petra cesta 23

Trgovina z usnjem
na debelo in drobno

Bogata zaloga raznovrstnega
usnja in črevljarskih potrebščin

Glavna zaloga

Sava-kreme

v korist obmejnim Slovencem!

Priporočljiva domača tvrdka!

Podpisani izjavljam v imenu stavb-
nega odbora za zidanje nove cerkve
v Šmihelu pri Žužemberku, da je gosp.

Rajko Sušnik

umetni steklar v Šiški

napravil v imenovani cerkvi enajst
novih oken, krasno in umetno v got-
skem slogu, v splošno zadovoljnost in
po zmerni ceni ter je zato v svoji
stroki vreden najboljšega priporočila.

V Šmihelu, 12. avgusta 1909.

Za stavbni odbor:

Frančišek Gabršek,
župni upravitelj.

Trgovina oljnatih barv, fir-
nežev in lakov ter vseh v to
stroko spadajočih
predmetov

Brata Eberl

slikarja napisov, pleskarska mojstra

Miklošičeva cesta št. 4

nasproti „Uniona“

Priporoča se preč. duhovščini
in p. n. občinstvu
v vsakem oziru
kot priznana solidna tvrdka

Prodajalna Katol. tisk. društva (H. Ničman) v Ljubljani

priporoča svojo bogato zalogo

: šolskih :
in pisarniških
potrebščin

kakor: raznovrstni papir, zvezke, no-
teze, razne zapisnike, kopirne knjige,
šolske in pisarniške mape, radirke,
pisala, črnilo, gumi, tintnike, ravnila,
trikote, šesčila, barve, čopiče, razno-
vrstne razglednice in devocionalije.